

REKOMMENDATION FÖR LÄROPLANEN FÖR UTBILDNING I GRUNDLÄGGANDE LITTERACITET INOM FRITT BILDNINGSARBETE 2017



© Utbildningsstyrelsen

Föreskrifter och anvisningar 2018:2b

ISBN 978-952-13-6568-3 (pdf)

ISSN-L 1798-887X

ISSN 1798-8888 (pdf)

Ombrytning: Grano Oy

www.utbildningsstyrelsen.fi



Huvudmän för fritt bildningsarbete

Giltighetstid

Fr.o.m. 19.3.2018

REKOMMENDATION FÖR LÄROPLANEN FÖR UTBILDNING I GRUNDLÄGGANDE LITTERACITET INOM FRITT BILDNINGSGRARBETE 2017

Utbildningsstyrelsen har godkänt Rekommendationen för läroplanen för utbildning i grundläggande litteracitet inom fritt bildningsarbete i enlighet med bilagan. Rekommendationen för läroplanen träder i kraft 19.3.2018. Denna rekommendation för läroplan för utbildning i grundläggande litteracitet för invandrare är avsedd att tillämpas vid genomförandet av den nya utbildningsuppgiften inom det fria bildningsarbetet från och med ingången av 2018.

Utbildningsstyrelsen rekommenderar att huvudmännen för utbildningen gör upp en egen läroplan utgående från denna rekommendation. Läroplanen kan innehålla regionala, kommunala eller läroanstaltsspecifika delar eller delar som gäller de olika läroanstaltsformerna. Om utbildningsanordnaren erbjuder möjlighet att genomgå utbildning enligt denna läroplansrekommendation vid straffanstalter bör det framgå av läroplanen. Denna rekommendation kan också användas i annan motsvarande utbildning i grundläggande litteracitet, om läroplansgrunder inte har utarbetats för utbildningen i fråga.

Generaldirektör


Olli-Pekka Heinonen

Direktör


Jorma Kauppinen

BILAGA

Rekommendation för läroplanen för utbildning i grundläggande litteracitet inom fritt bildningsarbete

INNEHÅLL

1	LÄROPLANSREKOMMENDATIONEN OCH DEN LOKALA LÄROPLANEN . . .	7
2	LÄROANSTALTERNA FÖR FRITT BILDNINGSGRUNDLÄGGANDE LITTERACITET.	8
	Läroanstaltsformer och den rättsliga grunden för fritt bildningsarbete	8
	Medborgarinstituten som anordnare av utbildning i grundläggande litteracitet	9
	Folkhögskolorna som anordnare av utbildning i grundläggande litteracitet	10
	Sommaruniversiteten som anordnare av utbildning i grundläggande litteracitet	10
	Studiecentralerna som anordnare av utbildning i grundläggande litteracitet	11
3	UTGÅNGSPUNKTER FÖR UTBILDNINGEN	13
3.1	Definition av grundläggande litteracitet	13
3.2	Multilitteracitet som utgångspunkt för utbildningen	15
3.3	Målgrupper för utbildningen.	15
3.4	Andra studievägar för att tillägna sig grundläggande litteracitet	16
3.5	Samarbete med andra parter	17
3.6	Utbildningens omfattning och längd	19
4	BEDÖMNING AV UTGÅNGSNIVÅ	20
5	GENOMFÖRANDE AV UTBILDNING	21
5.1	Synen på lärande	21
5.2	Verksamhetskulturen	22
5.3	Lär miljör och arbetssätt	23
6	STÖD OCH HANDLEDNING FÖR DE STUDERANDE	25
6.1	Handledning och stöd	25
6.2	Individuell studieplan	27
7	MÅL OCH CENTRALT INNEHÅLL FÖR UTBILDNINGEN I GRUNDLÄGGANDE LITTERACITET.	29
7.1	Mål och centralt innehåll som anknyter till multilitteracitet.	29
7.2	Mål och centralt innehåll som anknyter till samhällsfärdigheter och kulturkännedom	32
7.3	Studiefärdigheter och färdigheter i självvärdering	34

8	BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE OCH INTYG	36
8.1	Bedömning av den studerandes lärande och respons under utbildningen	36
8.2	Bedömning av den studerandes lärande vid avslutad utbildning och intyg	37
	BILAGA 1. BEDÖMNINGSTABELL FÖR BETYG	39
	BILAGA 2. NIVÅSKALA FÖR SPRÅKKUNSKAPER	41

1 LÄROPLANSREKOMMENDATIONEN OCH DEN LOKALA LÄROPLANEN

Denna rekommendation för läroplan för utbildning i grundläggande litteracitet för invandrare är avsedd att tillämpas vid genomförandet av den nya utbildningsuppgiften inom det fria bildningsarbetet från och med ingången av 2018.

Denna rekommendation kan också användas i annan motsvarande utbildning i grundläggande litteracitet, om läroplansgrunder inte har utarbetats för utbildningen i fråga. Utbildningsstyrelsen rekommenderar att utbildningsanordnaren gör upp en egen läroplan utgående från denna rekommendation. Läroplanen ska godkännas i enlighet med vad som bestäms i instruktionen eller motsvarande administrativt dokument för varje enskild läroanstalt, dess huvudman eller någon annan utbildningsanordnare.

Läroplanen innehåller följande delar:

- utgångspunkter för anordnandet av utbildningen och en beskrivning av målgrupperna
- särdragen i utbildningen i grundläggande litteracitet för vuxna invandrare när det gäller utbildningens omfattning och längd, eventuell indelning av utbildningen i moduler, synen på lärande, lärmiljöer och arbetssätt, verksamhetskulturen samt helhetsskapande undervisning och differentiering
- utarbetande av en individuell studieplan för den studerande och metoder för att bedöma den studerandes utgångsnivå och utreda och dokumentera tidigare förvärvat kunnande
- utbildningens allmänna mål och centrala innehåll med angivande av utbildningens längd och beaktande av särdragen för varje läroanstaltsform
- mål för handledningen och den fortsatta handledningen, stöd till den studerande och ordnande av stöd samt uppgiftsbeskrivning för personer som deltar i handledning och stöd
- bedömning av den studerandes lärande, bedömningsformer och bedömningspraxis under studiernas gång och när utbildningen har genomförts, betyg och uppgifter som antecknas i betygen efter avslutad utbildning.

Läroplanen kan innehålla regionala, kommunala eller läroanstaltsspecifika delar eller delar som gäller de olika läroanstaltsformerna. Om utbildningsanordnaren erbjuder möjlighet att genomgå utbildning enligt denna läroplansrekommendation vid straffanstalter bör det framgå av läroplanen.

2 LÄROANSTALTERNA FÖR FRITT BILDNINGSGARBETE SOM ANORDNARE AV UTBILDNING I GRUNDLÄGGANDE LITTERACITET

Läroanstaltsformer och den rättsliga grunden för fritt bildningsarbete

Bestämmelser om verksamheten vid läroanstalter för fritt bildningsarbete finns i lagen om fritt bildningsarbete (632/1998) och i förordningen om fritt bildningsarbete (805/1998). Enligt lagen syftar det fria bildningsarbetet till att utifrån principen om livslångt lärande anordna utbildning som stöder sammanhållningen och jämlikheten i samhället samt ett aktivt medborgarskap. Målet för undervisningen inom det fria bildningsarbetet är att främja individers mångsidiga utveckling, välmående och välfärd och att främja demokrati, pluralism, hållbar utveckling, kulturell mångfald och internationalism. Det fria bildningsarbetet kännetecknas av studier efter eget val, samhörighet och delaktighet.

Utbildningen inom det fria bildningsarbetet karaktäriseras av att läroanstalternas och organisationernas bakgrundsorganisation i regel själva beslutar om utbildningens mål och innehåll inom ramen för sitt tillstånd. Utbildningen regleras inte med läroplaner eller examensgrunder. Ett viktigt särdrag är också att deltagandet är frivilligt. Utbildning enligt lagen om fritt bildningsarbete leder inte till examen.

I 2 § i lagen om fritt bildningsarbete föreskrivs om det fria bildningsarbetets läroanstaltsformer. Läroanstalter för fritt bildningsarbete är medborgarinstitut, folkhögskolor, studiecentraler, idrottsutbildningscenter och sommaruniversitet.

I fråga om folkhögskolor ändrades lagen genom lag 579/2015 så att en folkhögskola dessutom ska utarbeta en läroplan för utbildning som varar minst åtta veckor eller som omfattar distansundervisning eller sådan inläring i arbetet som avses i 6 a §. Av läroplanen ska framgå innehållet i och omfattningen av handledd undervisning som ordnas av läroanstalten. I 1 § i förordningen om fritt bildningsarbete (21.5.2015/611) föreskrivs att minimilängden för utbildning som folkhögskolor anordnar i en studieperiod är tio undervisningstimmar. Undervisningen under studieperioden ska delas upp på minst två på varandra följande dagar så att undervisning ges i genomsnitt minst fem timmar per dag. Till den distansundervisning och inläring i arbete vid folkhögskolor som grundar sig på en läroplan ska det höra en eller flera perioder av närundervisning på minst tio undervisningstimmar var.

Huvudmän för folkhögskolor, medborgarinstitut och sommaruniversitet beviljas statsandel till 57 procent samt huvudmän för studiecentraler och idrottsutbildningscenter till 65 procent av det belopp som beräknats enligt 8 §. Från och med 1.1.2018 ändrades 9 § 1 mom. i lagen om fritt bildningsarbete (632/1998) så att för huvudmän för folkhögskolor, studiecentraler, medborgarinstitut eller sommaruniversitet beviljas dock statsandel till 100 procent av det belopp som beräknats enligt 8 § för det antal prestationer som undervisnings- och kulturministeriet fastställt med stöd av 10 § när det gäller utbildning som ordnas av huvudmannen och som godkänts i en sådan integrationsplan för den studerande som avses i 11 § i lagen om främjande av integration (1386/2010). Enligt den ändrade 24 § i lagen om fritt bildningsarbete tas avgift inte ut för sådan ovannämnd undervisning som beviljas statsandel till 100 procent.

Medborgarinstituten som anordnare av utbildning i grundläggande litteracitet

Medborgarinstitutens utbud av undervisning täcker hela landet och befolkningen i alla åldrar. Medborgarinstituten upprätthålls dels av kommuner och städer, dels av privata aktörer. Utöver medborgarinstitut kan denna läroanstaltsform också kallas arbetarinstitut eller vuxeninstitut.

Medborgarinstituten har en stark och växande roll när det gäller att anordna mångsidig och flexibel utbildning för invandrare. Utbildningen i grundläggande litteracitet kan också integreras med medborgarinstitutets övriga undervisningsutbud (t.ex. undervisningen i konst- och färdighetsämnen). Undervisning ordnas i form av morgon-, dags- och kvällsundervisning, på del- och heltid samt som intensivkurser under veckoslut. Vid instituten deltog år 2016 uppskattningsvis 20 530 personer i utbildning för invandrare, inom vilken hölls uppskattningsvis 65 856 undervisningstimmar. Det är en ökning med 7,5 procent jämfört med år 2015.

Undervisningen i multilitteracitet (se kap. 3.2) skräddarsys för olika målgrupper, bland annat för hemmaföräldrar, äldre personer, personer med funktionshinder, syn- och hörselskadade samt studerande som behöver särskilt stöd. Kurser i multilitteracitet ordnas också för personer i arbetslivet. I medborgarinstitutens utbud av grundkurser ingår flera valfria kurser som stöder multilitteracitet.

Studieperiodernas längd, det totala antalet timmar, antalet veckotimmar och handledningen av studierna anpassas enligt de studerandes behov. Medborgarinstituten ordnar utbildning i nära samarbete med kommunala och andra lokala aktörer för att säkerställa en så flexibel och väl anpassad utbildning som möjligt.

Folkhögskolorna som anordnare av utbildning i grundläggande litteracitet

Folkhögskolorna är internat där de studerande kan vara dagtidsstuderande eller inkvarterade på folkhögskolan. Utöver utbildning inom det fria bildningsarbetet erbjuder folkhögskolorna grundläggande utbildning för vuxna, yrkesutbildning, gymnasieutbildning och arbetskraftspolitisk utbildning. År 2017 fanns det 76 folkhögskolor i Finland. Vid dem genomför årligen över 12 000 studerande längre studier på heltid och ca 80 000 genomför olika kortkurser (Folkhögskoleföreningens statistik 20.9.2016). Folkhögskolorna har anordnat utbildning för invandrare under flera års tid och över hälften av dem erbjuder utbildning för invandrare. Inom de längre utbildningarna inom det fria bildningsarbetet vid folkhögskolor år 2016 hade ca 24 procent av de studerande invandrarbakgrund (Folkhögskoleföreningens statistik).

Utbildningsutbudet för unga och vuxna med invandrarbakgrund är brett och mångsidigt. I utbildningarna kan det också ingå distansundervisning och perioder med inläring i arbetet. Studierna kan planeras flexibelt enligt de studerandes individuella behov. Folkhögskolorna har anordnat integrationsfrämjande utbildningar, integrationsutbildningar, undervisning i läs- och skrivfärdigheter, kompletterande språkutbildning och språkutbildning för olika målgrupper. Invandrare kan också söka till alla andra studier vid folkhögskolor.

Folkhögskolorna erbjuder invandrare en social lärmiljö där studierna inte begränsas till endast undervisning under lektionstid. De studerande utvecklar sin vardagskompetens och samarbetsförmåga också i samband med aktiviteter på fritiden och på internatet. Vid folkhögskolorna har de studerande med invandrarbakgrund möjlighet att bekanta sig med den finländska kulturen tillsammans med andra invandrare och finländska studerande. I utbildningarna betonas metoder som grundar sig på interaktion och dialog. Man samarbetar med lokala företag och föreningar. Besök till olika läroanstalter och företag stöder invandrarna i deras framtidsplanering. Perioder med arbetspraktik ingår i många utbildningar. Folkhögskolorna ordnar mångsidiga fritidsaktiviteter tillsammans med olika föreningar. Känslan av delaktighet främjar integrationen och stärker självkänslan i en ny omgivning.

Sommaruniversiteten som anordnare av utbildning i grundläggande litteracitet

Vid sommaruniversiteten genomfördes år 2017 sammanlagt 7 500 timmar undervisning i finska. Av denna undervisning ingick uppskattningsvis 600 timmar i deltagarnas integrationsplaner. Enligt en enkät som gjordes i juni 2017 var behovet av utbildning i finska större än utbudet i flera av sommaruniversitetens verksamhetsområden.

Sommaruniversiteten har ett nära samarbete med myndigheter som sköter integrationsfrågor och andra läroanstalter, organisationer och universitet som anordnar undervisning i området. Med tanke på den regionala arbetsfördelningen mellan läroanstalterna är invandrare som har genomfört akademiska studier en målgrupp med behov av sådan utbildning och integration som områdets sommaruniversitet förväntas svara på. Utgångspunkten i undervisningen är utveckling av multilitteracitet, textkompetens och akademiska studiefärdigheter, som kan anses ingå i läs- och skrivfärdigheterna.

För studerande med invandrarbakgrund erbjuder sommaruniversiteten mångsidiga och flexibla studier enligt integrationsplanen under hela året. I synnerhet ökar undervisning på sommaren invandrarnas möjligheter att delta och säkerställer att studierna kan fortgå även under läroanstalternas sommaravbrott.

Utöver utbildningar på heltid som fokuserar på läsning, skrivning och grammatik kan sommaruniversiteten erbjuda utbildningar där tyngdpunkten ligger på övningar i muntliga och praktiska språkfärdigheter. I undervisningen i muntliga språkfärdigheter och i handledningen kan sommaruniversiteten i högre grad ta hänsyn till invandrare i olika åldrar, hemmaföräldrar och personer i arbetslivet som inte har möjlighet att delta i heltidsutbildningar. Sommaruniversiteten kan också ordna fortbildning för yrkesgrupper som arbetar med invandrare, till exempel utbildning som anknyter till undervisning i läs- och skrivfärdigheter för invandrare och till bedömningen av dessa färdigheter.

Studiecentralerna som anordnare av utbildning i grundläggande litteracitet

I Finland finns 12 studiecentraler som upprätthålls av 12 bildningsförbund. Medlemmarna i respektive bildningsförbund utgörs av organisationer som är politiska partier, fackförbund eller andra medborgarorganisationer. Studiecentralerna har sammanlagt nästan 400 medlemsorganisationer. Studiecentralernas centrala uppgift är att främja ett aktivt medborgarskap och stödja människors delaktighet. De är organisationernas och civilsamhällets läroanstalter med uppgift att stärka demokratin genom utbildning.

Studiecentralerna är riksomfattande läroanstalter som erbjuder mångsidig vuxenutbildning och utbildning som stöder ett aktivt medborgarskap i hela landet. Genom att erbjuda utbildning i den egna närmiljön stöder studiecentralerna demokratin och människors deltagande på gräsrotsnivå. Utbildningarna genomförs i form av kortkurser och som längre utbildningar inom det fria bildningsarbetet, ofta i samarbete med andra organisationer. En del studiecentraler har också grupper för kollegialt lärande och studiecirklar som ordnas inom ramen för det fria bildningsarbetet. Tre studiecentraler anordnar förutom utbildning inom det fria bildningsarbetet även yrkesinriktad

tilläggsutbildning. Vid en studiecentral är det möjligt att avlägga yrkesexamen och specialyrkesexamen inom hantverk och konstindustri.

Studierna baserar sig på frivillighet, deltagande och delaktighet. Studiecentralerna kan i sin egen verksamhet och genom medlems- och samarbetsorganisationerna erbjuda invandrare mångsidiga studier utifrån det egna utgångsläget: kommunikativa, praktiska, kulturella och organisationsfärdigheter samt stöd för ett aktivt medborgarskap, dvs. kunskap om hur man kan vara delaktig och påverka sitt eget liv och i frågor som gäller närmiljön och hela samhället. Studiecentralerna anordnar utbildning genom nätverk och de har ett flexibelt samarbete med organisationer och andra läroanstalter.

3 UTGÅNGSPUNKTER FÖR UTBILDNINGEN

Utbildningen i grundläggande litteracitet är avsedd till stöd för integrationen för invandrare som inte har haft möjligheter att få tillräcklig utbildning och allmänbildning i sitt hemland eller någon annanstans för att klara utmaningarna i fråga om studier, arbete och vardagen i det finländska samhället. En grundförutsättning för att utbildningen i grundläggande litteracitet för vuxna ska nå sitt syfte är att man lyssnar på de studerande och beaktar och respekterar att de är vuxna personer.

3.1 Definition av grundläggande litteracitet

De studerande som deltar i utbildningen i grundläggande litteracitet utgör en heterogen grupp. En studerande som inleder utbildningen kan ha levat i en kultur som bygger på muntlig tradition där den studerandes modersmål saknar skriftspråk. Den studerande kan ha tillägnat sig den egna kulturens kunskapstradition. Med tanke på den vuxna studerandes identitet och självkänsla är det viktigt att hen får visa denna kunskap under utbildningen. I utbildningen i grundläggande litteracitet utgår man då från det talade språket och den studerande bekantar sig så småningom med det svenska eller finska skriftspråket med hjälp av ämnen som är bekanta för den vuxna.

En studerande som har en **begynnande litteracitet** kommer vanligen från ett land där skriftspråket har sin plats. Av olika orsaker har den studerande emellertid inte haft möjlighet att tillägna sig litteracitet i sitt hemland eller någon annanstans. En del av de studerande har en **baslitteracitet**. De har haft möjlighet att åtminstone under en tid gå i skola i sitt hemland eller någon annanstans eller de har lärt sig läsa och skriva på något annat sätt. Skolgången kan dock ha begränsats till exempel på grund av oroligheter i hemtrakten och därför behöver de studerande fortfarande träna sina läs- och skrivfärdigheter. Den studerande kan också behöva lära sig det **latinska alfabetet**. Hen kan eventuellt läsa ett skriftsystem som bygger på ett icke-alfabetiskt skriftsystem eller ett annat alfabet än det latinska. Den studerandes läsförmåga på det egna modersmålet eller något annat språk kan trots tekniska läsfärdigheter kräva övning för att den studerande ska uppnå **funktionell litteracitet**. En studerande som har uppnått tekniska och vissa funktionella läs- och skrivfärdigheter på ett språk som använder det latinska alfabetet kan i allmänhet ganska lätt tillämpa sina läs- och skrivfärdigheter på ett annat språk som skrivs med det latinska alfabetet. En sådan studerande har inte behov av utbildning i grundläggande litteracitet utan kan hänvisas till andra lämpliga utbildningar.

I början av utbildningen i grundläggande litteracitet görs en bedömning av den studerandes utgångsnivå i syfte att klarlägga den studerandes utbildningsbakgrund, hans kunskaper i svenska eller finska samt matematiska och kommunikativa färdigheter. I utbildningen ska man beakta de eventuella följder som de studerandes bristande utbildning kan ha på studiefärdigheterna och lärandet. Dessutom ska man beakta de utmaningar som följer när de studerande eventuellt övergår från en kultur med muntlig kunskapstradition till skriftlig kunskapsspridning.

I samband med bedömningen av utgångsnivån bör också den studerandes tidigare kunnande (läsfärdigheter i modersmålet eller något annat språk) och färdigheter som förvärvats i arbete klarläggas. På basis av bedömningen av utgångsnivån utarbetas en individuell studieplan för varje deltagare i utbildningen. Planen uppdateras vid behov under utbildningens gång. I tabellen nedan beskrivs de olika skedena i utvecklingen av läs- och skrivefärdigheter.

Litteracitetsnivå	Särdrag
Muntliga färdigheter i ett språk som saknar skriftspråk.	Den studerande kommer från en kultur som bygger på muntlig tradition och hans modersmål saknar skriftspråk eller skriftspråket har nyligen utvecklats. Den studerande har ett annat utgångsläge för att lära sig skriftliga färdigheter än andra studerande.
Begynnande litteracitet	Den studerande börjar lära sig skriva i vuxen ålder men kommer från en kultur där det skrivna språket har en mer eller mindre etablerad ställning. Idealsituationen är att man lär sig läsa och skriva på ett språk där man redan har goda muntliga färdigheter.
Baslitteracitet	Den studerande har tekniska läs- och skrivefärdigheter i något skriftsystem men hen behöver fortfarande öva för att kunna läsa flytande, felfritt och snabbt och för att skriva flytande och felfritt.
Litteracitet med utgångspunkt i icke-alfabetiska skriftsystem	Den studerande har tekniska och åtminstone delvis också funktionella läs- och skrivefärdigheter i ett språk som använder ett annat skriftsystem än det alfabetiska skriftsystemet (t.ex. mandarin). Den studerande kan ha tillägnat sig färdigheterna på ett annat språk än sitt modersmål, t.ex. på skolspråket, landets huvudspråk eller ett annat språk som den studerande har lärt sig.
Litteracitet med utgångspunkt i andra alfabet än det latinska	Den studerande har tekniska och åtminstone delvis också funktionella läs- och skrivefärdigheter i ett språk med ett annat alfabet än det latinska (t.ex. arabiska, ryska, thai, grekiska, koreanska). Den studerande kan ha tillägnat sig färdigheterna på ett annat språk än sitt modersmål, t.ex. på skolspråket, landets huvudspråk eller ett annat språk som den studerande har lärt sig.
Litteracitet med utgångspunkt i det latinska alfabetet	Den studerande har tekniska och åtminstone delvis också funktionella läs- och skrivefärdigheter i ett språk med det latinska alfabetet (t.ex. svenska, engelska, franska). Den studerande kan ha tillägnat sig färdigheterna på ett annat språk än sitt modersmål, t.ex. på skolspråket (t.ex. franska eller holländska i många afrikanska länder), landets huvudspråk eller ett annat språk som den studerande har lärt sig. Den studerande kan tillämpa sina läs- och skrivefärdigheter direkt på ett annat språk som skrivs med det latinska alfabetet.

3.2 Multilitteracitet som utgångspunkt för utbildningen

I dagens informationssamhälle som hela tiden förändras och utvecklas definieras läs- och skrivefärdigheter ofta genom begreppet multilitteracitet. Med multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika texter som hjälper de studerande att förstå olika typer av kulturella budskap och att bygga sin egen identitet. Multilitteracitet grundar sig på en vidgad textsyn där man med texter avser information som uttrycks genom verbala, visuella, auditiva, numeriska och kinestetiska symbolsystem och genom en kombination av dessa. Texter kan tolkas och produceras i skrift, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

De studerande behöver multilitteracitet för att kunna tolka omvärlden och uppfatta dess kulturella mångfald. Multilitteracitet innebär förmåga att söka, kombinera, bearbeta, producera, presentera och granska information i olika former, olika miljöer och olika situationer och med hjälp av olika verktyg. För att uppnå multilitteracitet förutsätts således att man utnyttjar olika studie- färdigheter och lärmiljöer. Multilitteracitet bidrar till att utveckla förmågan att tänka kritiskt och att lära sig. I takt med att multilitteraciteten utvecklas, granskas och begrundas även etiska och estetiska frågor. Multilitteracitet innefattar olika typer av läskunnighet, till exempel visuell kompetens, mediekompetens och matematisk läsförmåga, som utvecklas i undervisningen. De studerande övar multilitteracitet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man tillämpar digitala arbetssätt.

Multilitteracitet i undervisningen av grundläggande litteracitet för vuxna innebär med tanke på målen för undervisningen att man övar olika typer av läsfärdigheter, man använder olika funktionella metoder och olika sinnen samt utnyttjar mångsidiga lärmiljöer. I undervisningen kan man använda till exempel bilder, rörliga bilder, musik, spel och drama på ett mångsidigt sätt och kombinera studierna med utveckling av olika hantverksfärdigheter och annan vardagskompetens.

3.3 Målgrupper för utbildningen

Invandrare som deltar i utbildning i grundläggande litteracitet kan ha stött på utmaningar i studier och arbetslivet. Det är därför viktigt att utbildningen utgår från de studerandes styrkor. Eftersom målgruppen för utbildningen har olika utbildningsbakgrund och arbetserfarenhet bör man i utbildningen beakta att de studerande har olika behov och intressen samt olika möjligheter att framskrida i sina studier.

Målgruppen för utbildningen är särskilt personer som behöver möjlighet till flexibla studier och/eller deltidstudier samt personer som bedöms ha nytta särskilt av studier som är kopplade till någon form av aktiviteter. Eventuella målgrupper är till exempel personer i behov av utbildning i läs- och skrivfärdigheter och undervisning i svenska eller finska och kommunikation, där man beaktar hur de studerandes bristfälliga utbildning påverkar lärandet och integrationen.

Tidigare har föräldrar/vårdnadshavare som sköter små barn i hemmet inte blivit uppmärksammade. Det har inte funnits tillräckligt flexibla studiemöjligheter för dem. Även invandrare som har kommit till Finland på äldre dagar och som inte har tidigare erfarenhet av att studera har haft svårigheter att uppnå målen för sitt lärande i de traditionella utbildningarna i läs- och skrivfärdigheter. Likaså har det varit utmanande att studera för unga och vuxna som har låg utbildningsnivå och eventuella svårigheter i lärandet. Utbildningen lämpar sig också för personer i arbetslivet som behöver undervisning i grundläggande litteracitet och som har svårt att avsätta tid för studier på heltid.

Det är viktigt att den studerande kan genomföra studier i läs- och skrivfärdigheter och i svenska eller finska på ett flexibelt sätt i egen takt eller på deltid och kombinera dessa studier med andra studier som stöder integrationen. Flexibla verksamhetsmodeller som lämpar sig för invandrare i olika livssituationer står i fokus för utvecklingen. Utbildning enligt denna läroplansrekommendation lämpar sig särskilt för studerande som behöver grundläggande litteracitet för att uträtta ärenden i vardagen och för vilka studier som kopplas till praktisk verksamhet och flexibla studiemöjligheter stöder lärandet och är de mest lämpliga.

3.4 Andra studievägar för att tillägna sig grundläggande litteracitet

Vid sidan av den nya invandrarutbildningen inom det fria bildningsarbetet anordnas undervisning i läs- och skrivfärdigheter också till exempel inom den grundläggande utbildningen för vuxna. Unga och vuxna som inte längre är läropliktiga och som inte har genomfört studier som motsvarar lärokursen i den grundläggande utbildningen hänvisas i regel till den grundläggande utbildningen för vuxna. I den nya grundläggande utbildningen för vuxna ingår ett läskunnighetsskede. Denna studieväg är förstahandsalternativet särskilt för dem som det med tanke på utbildning och arbetskarriär är viktigt att de genomför den grundläggande utbildningen och får behörighet för fortsatta studier.

I den integrationsutbildning som närings-, miljö- och trafikcentralerna anordnar i form av arbetskraftsutbildning finns det också i fortsättningen möjlighet att fördjupa kunskaperna i det latinska alfabetet. Det förutsätter att personen har

sådana studiefärdigheter och kunskaper att en rätt kort modul är tillräcklig för att tillägna sig det latinska alfabetet och att integrationsutbildningen i övrigt är ändamålsenlig.

3.5 **Samarbete med andra parter**

Utöver undervisningen i grundläggande litteracitet utgör ett övergripande stöd för integrationen en viktig del i utbildningen. Ett yrkesövergripande samarbete och bildande av nätverk är nödvändigt för att garantera att den studerande får ett övergripande stöd. Anordnarna av integrationsutbildning ska samarbeta med arbets- och näringsförvaltningen, olika myndigheter (bland annat social- och hälsovårdstjänster) och andra organisationer utgående från den studerandes behov och bakgrund. Syftet med samarbetet är att stödja och handleda de studerande i deras studier och att stärka en positiv och samtidigt realistisk identitet som studerande.

Det är viktigt att utbildningsanordnaren samarbetar med arbets- och näringsförvaltningen och personer som arbetar med invandrarfrågor i kommunen redan innan en studerande söker sig till utbildning. Utbildningsanordnaren ska informera om de invandrarutbildningar som erbjuds och om målgrupperna för dem. På så sätt säkerställs att den studerande hänvisas till den utbildning som lämpar sig bäst i det skedet när integrationsplanen och den inledande kartläggningen utarbetas tillsammans med invandraren vid arbets- och näringsbyrån eller kommunen. Utbildningsanordnaren behöver bakgrundsinformation om den studerande.

Det ska vara så enkelt som möjligt att söka sig till utbildning, till exempel så att man besöker en rådgivningsbyrå hos utbildningsanordnaren eller så att den som ansvarar för handledningen fyller i ansökan för den sökandes del. De personer som hör till målgruppen kan sannolikt inte själva följa utbudet av utbildningar eller göra ansökan. Ansökan borde vara i kraft tills den studerande har fått studieplats. För information om utbildningar och informationsutbyte bör man i den mån det är möjligt använda systemet Koulutusportti när det är fråga om kunder vid arbets- och näringsbyrån. Utbildningsanordnaren ska kontrollera i systemet Koulutusportti att en person som är kund vid arbets- och näringsbyrån har en giltig integrationsplan. Om integrationsplanen har utarbetats på initiativ av kommunen kontrollerar utbildningsanordnaren planens giltighet hos kommunen eller arbets- och näringsbyrån. Läroanstalten ska i fem år arkivera handlingar av vilka man kan påvisa att studierna godkänts som en del av en integrationsplan.

En del av de studerande som deltar i utbildning i grundläggande litteracitet inom det fria bildningsarbetet är kunder vid arbets- och näringsbyrån. De har således möjlighet att få arbetslöshetsförmån under studietiden. I integrationslagen och i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs om förutsättningarna för att en invandrare som är kund vid närings- och arbetsbyrån och som bedriver frivilliga

studier ska ha rätt till arbetslöshetsförmån. Invandraren ska bland annat ha ett utbildningsbehov som konstaterats av arbets- och näringsbyrån och de frivilliga studierna ska främja hens integration och sysselsättning. En överenskommelse om studier ska tas in i den integrationsplan som utarbetas vid arbets- och näringsbyrån innan studierna inleds. Rätten till utkomstskydd för arbetslösa förutsätter att invandraren framskrider i sina studier på det sätt som anges i lagen om offentlig arbeidskrafts- och företagsservice. Om det finns önskemål om att hänvisa en person till andra studier under utbildningens gång ska man komma överens om det på förhand med arbets- och näringsbyrån. Om den studerande inleder nya studier kan det bland annat påverka barnens dagvård.

Ett mångsidigt samarbete är viktigt med tanke på handledningen av den studerande under hela studietiden och i slutskedet av studierna. En studerande med invandrarbakgrund kan ha olika svårigheter i lärandet eller trauman på grund av svåra upplevelser. Då behövs samarbete med speciallärare och leverantörer av hälso- och sjukvårdstjänster. Det kan också vara en utmaning att sköta sin ekonomi i en främmande och ny kultur och då är det nödvändigt att samarbeta såväl med socialväsendet i kommunen som med folkpensionsanstalten.

Syftet är att stödja invandrades integration på ett övergripande sätt och därför strävar man efter att handleda och uppmuntra de studerande till aktivt deltagande på den egna studieorten. Samarbete med frivilligsektorn och olika föreningar erbjuder invandrarna möjlighet att hitta vänner och meningsfull sysselsättning. Genom att handleda och uppmuntra de studerande att delta i frivilligverksamhet erbjuder man dem möjlighet att få uppleva att de lyckas och att stärka självkänslan.

Genom samarbete med arbetslivet får invandrarna bekanta sig med det finländska arbets- och företagslivet. Besök på arbetsplatser och eventuell arbetspraktik stöder invandrarnas integration och hjälper dem att hitta sin plats i det finländska samhället.

Eftersom de studerande som deltar i utbildningen i grundläggande litteracitet hör till olika språk- och kulturgrupper kan gruppernas egna nätverk och stödgrupper vara samarbetspartner och stödja den studerande och inläringen av läs- och skrivfärdigheter också på det egna modersmålet. Vid genomförandet av utbildningen ska samarbete med aktörer inom den tredje sektorn beaktas.

Det är också mycket viktigt att läroanstalterna samarbetar med varandra. När läroanstalterna känner till varandras utbildningsutbud och möjligheter att erbjuda olika utbildningar till invandrare, kan en studerande hänvisas till en annan läroanstalt om det är det bästa alternativet för den studerande. Samarbetet mellan läroanstalterna kan också utvecklas så att studerande kan erbjudas möjlighet att bekanta sig med en annan läroanstalt genom att besöka den eller under en orienteringsperiod. Den studerande kan också genomföra några kurser vid en annan läroanstalt.

Samarbetet med andra läroanstalter, arbetslivet, arbets- och näringsbyrån, socialväsendet och den tredje sektorn betonas ytterligare i slutskedet av utbildningen när den studerande gör upp sina fortsatta planer tillsammans med en representant för läroanstalten och samarbetsparterna.

3.6 Utbildningens omfattning och längd

Genom personlig tillämpning och flexibla studievägar svarar man på de studerandes olika utbildningsbehov och främjar möjligheterna att delta i utbildning. Utbildningen är indelad i moduler som den studerande kan välja enligt behov och studiemöjligheter så att hen genomför hela utbildningen eller delar av den. Planen skrivs in i den individuella studieplanen, som uppdateras enligt behov och till exempel studerande som framskrider snabbt i sina studier kan hänvisas till lämpliga studier eller arbetslivet också medan utbildningen pågår.

4 BEDÖMNING AV UTGÅNGSNIVÅN

När utbildningen inleds görs en bedömning av den studerandes utgångsnivå. Utifrån bedömningen hänvisas den studerande till en lämplig undervisningsgrupp. Vid bedömningen av utgångsnivån utreds den studerandes muntliga färdigheter i svenska eller finska, läs- och skrivfärdigheter med det latinska alfabetet samt matematiska färdigheter. Om en inledande kartläggning har gjorts på initiativ av Arbetskraftsförvaltningen eller kommunen ska informationen från den användas som underlag vid bedömningen av utgångsnivån.

Vid bedömningen av läsförmågan testar man den studerandes tekniska läsfärdigheter, dvs. hur felfritt, snabbt och förståeligt den studerande läser. I den mån det är möjligt kartläggs också den studerandes läsförståelse och läsförmåga. Skrivfärdigheterna testas genom att den studerande skriver efter diktamen och kopierar text så att också den studerandes finmotorik kan utredas. För att få en tillräckligt mångsidig uppfattning av den studerandes läs- och skrivfärdigheter intervjuar man den studerande om hans läsvanor och om vilken typ av skriftlig kommunikation hen är van att använda i vardagen. Syftet är också att få information om den studerandes läs- och skrivfärdigheter på hans modersmål.

Vid bedömningen av utgångsnivån utreds också i den mån det är möjligt den studerandes förmåga att lära sig och att studera, studievilja, motivation, förmåga att komma ihåg och tillägna sig saker, utbildning i hemlandet/någon annanstans och i Finland, arbetshistoria och övrigt kunnande. Vid bedömningen ska man vid behov använda tolk.

De studerandes kunskapsprofiler kan variera och deras muntliga språkfärdigheter och läs- och skrivfärdigheter kan ha utvecklats i olika takt. Vid bedömningen av utgångsnivån ska den studerandes kunskaper och färdigheter utredas på ett övergripande sätt och ställas i relation till tidigare utbildning, hur länge den studerande har varit i landet och övriga faktorer.

Genom bedömningen får man också information för att fastställa lämplig undervisningsgrupp för den studerande samt identifiera behovet av individuell handledning och planera stöd. Samtidigt informeras den studerande om kommande utbildning och olika utbildningsalternativ, studiegången och den beräknade studietiden.

5 GENOMFÖRANDE AV UTBILDNING

5.1 Synen på lärande

Rekommendationen för läroplan för utbildning i grundläggande litteracitet inom fritt bildningsarbete grundar sig på en sociokonstruktiv syn på lärande och på bildningspedagogik. Lärandet ses som ett sociokulturellt fenomen som inte kan separeras från sitt sociala, historiska och kulturella sammanhang. För en person som deltar i utbildning i grundläggande litteracitet är det viktigt att kunna koppla studierna till tidigare förvärvad kunskap, praktiska vardagssituationer och behov. Läraren ska ta hänsyn till individuella skillnader hos de studerande. Hen ska identifiera de studerandes strategier för lärande och kunna koppla undervisningen till de studerandes tidigare kunskaper och vardagliga situationer.

En välkomnande och social miljö där de vuxna studerande och lärarna möts stöder lärandet och skapar en trygg inlärningssituation. Undervisningen ska vara tillräckligt utmanande, men situationer som kan leda till frustrerande misslyckanden bör undvikas. Läraren är en person som stöder och handleder och som ser de studerandes livserfarenhet och tysta kunskap som en resurs. Läraren ska identifiera de studerandes styrkor och stödja deras medvetenhet om sitt kunnande och om sig själva som studerande. Lärmiljön ska skapa förutsättningar för att lära sig tillsammans och av varandra.

De som deltar i utbildning i grundläggande litteracitet studerar svenska eller finska och läs- och skrivfärdigheter för att integrera sig i ett nytt land, klara sig så bra som möjligt i en ny kultur och få ett arbete i Finland. Språkstudierna och utbildningen i läs- och skrivfärdigheter separeras inte från den övriga undervisningen i egna helheter, utan syftet är att erbjuda en helhetsskapande undervisning. Således betonas språkmedveten undervisning (se kap. 5.3) i alla studier och i undervisningen i svenska eller finska beaktas de vuxna studerandes språkliga behov och intressen. I språkundervisningen ligger fokus på ämnesområden som anknyter till de vuxnas vardagsliv och som är viktiga för att den studerande ska kunna vara delaktig i det dagliga samhället.

I utbildningen i grundläggande litteracitet för invandrare ska man beakta att de studerande kan ha mycket olika bakgrund i fråga om kultur och utbildning. En del studerande har redan gått i skola en tid, medan utbildning som har karaktären av skola kan vara helt främmande för en del av de studerande. Svåra upplevelser som de studerande fått erfara innan de kom till Finland och olika svårigheter i lärandet kan påverka studiefärdigheterna. En del studerande kan däremot tillägna sig grundläggande läs- och skrivfärdigheter på en mycket kort tid.

På grund av de studerandes olika utgångslägen, behov och resurser ökar betydelsen av differentiering av undervisningen när undervisningen i grundläggande litteracitet planeras och genomförs. Genom att differentiera undervisningen och uppgifterna kan man erbjuda alla studerande tillräckligt med utmaningar och upplevelser av att lyckas. I undervisningen ska den studerande ha möjlighet att utnyttja och utveckla sina styrkor samt få stöd i studierna inom mera krävande ämnesområden. Undervisningen ska differentieras enligt de studerandes behov genom att man varierar studiernas omfattning, djup och tempo.

5.2 Verksamhetskulturen

Läroanstaltens verksamhetskultur består av värderingar, rutiner, verksamhetsmodeller och normer som har utvecklats vid läroanstalten under årens lopp. Verksamhetskulturen skapar beteendemönster som styr verksamheten. I ett textdominerat samhälle som Finland begränsar illiteracitet individens möjligheter att kontrollera sitt liv. I en sådan kultur kan en person som deltar i utbildning i grundläggande litteracitet känna sig osäker på sitt eget lärande och sina studiefärdigheter. Lärarens uppgift är att skapa en trygg lärmiljö där alla studerande har möjlighet att studera utgående från sina egna förutsättningar.

Lärarna, andra utbildare och hela personalen vid läroanstalten ska skapa en verksamhetskultur som respekterar alla anställda och studerande som de är. Varje studerande ska kunna känna sig accepterad. Hen ska ha möjlighet att få dela med sig av sin livserfarenhet och visa sina kunskaper och färdigheter.

Att som vuxen studera nya saker i en främmande kultur kan kännas osäkert. Lärarens uppgift är att skapa en atmosfär där de studerande sporras att lyssna på och stödja varandra, där de respekteras jämlikt och där de uppmuntras att uttrycka sina tankar och att komma underfund på och pröva nya saker. I en grupp där det råder en atmosfär som präglas av vänlighet och respekt behöver de studerande inte vara rädda för att göra fel eller för att pröva nya saker, utan de lär sig att lita på sig själv och sina färdigheter. I en sådan grupp lär sig de studerande också att ömsesidigt ge och ta emot respons, vilket gör att läraren inte har en överbetonad roll som informationskälla.

Det skrivna språket grundar sig på det talade språket. Studierna är således inte begränsade till undervisning i att läsa och skriva och till verksamhet under lektionstid, utan lärande sker också utanför klassrummet. En verksamhetskultur som stöder gemensamma aktiviteter, gemenskap, dialog och att lyssna på andra ger de studerande möjlighet att studera det svenska eller finska språket och kulturen på ett mångsidigt sätt. Språkmedvetenhet och utveckling av de studerandes multilitteracitet är principer som styr utvecklingen av verksamhetskulturen och hjälper invandrarna att sköta ärenden i vardagen och att integreras i samhället.

5.3 Lärmiljöer och arbetssätt

I undervisningen enligt rekommendationen för läroplan för utbildning i grundläggande litteracitet inom fritt bildningsarbete betonas särskilt mångsidiga lärmiljöer. I språkundervisningen är praktiska arbetssätt och funktionalitet centrala principer. Litteracitet grundar sig på muntliga språkfärdigheter. I undervisningen i grundläggande litteracitet stöder man utvecklingen av de muntliga färdigheterna genom mångsidiga övningar och genom att koppla studierna till vardagliga situationer. I början görs skriftliga övningar tillsammans. De studerande uppmuntras dock ända från början att studera och lära sig språk självständigt också utanför klassrummet.

Språkmedvetenhet är av central betydelse i all undervisning och allt lärande. Att lära ut språkfärdighet och läs- och skrivfärdigheter som separata helheter är inte ändamålsenligt. Språkinläring bör integreras med andra studieinnehåll så att samtidigt som de studerande lär sig språk lär de sig saker om närmiljön, vardagen och samhället. Ett språkmedvetet arbetssätt förutsätter att alla lärare och övriga utbildare samarbetar. Begreppen inom olika vetenskapsområden är till största delen främmande för de studerande. Således begränsas inte studierna i svenska eller finska endast till lektionerna i språk utan all undervisning sker med utgångspunkt i språkinläring.

Ett aktivt medborgarskap i dagens informationssamhälle förutsätter också digitala färdigheter. Undervisningslokalerna ska ha tillräcklig och modern undervisningsteknisk utrustning som är pedagogiskt ändamålsenlig. Med hjälp av undervisningsteknologin bekantar sig de studerande både med olika undervisningsprogram och med program och tjänster som behövs i vardagen.

Lärmiljöerna och arbetssätten ska också utveckla den studerandes multilitteracitet. Multilitteracitet hjälper den studerande att förstå kulturell mångfald och olika synsätt och utgångspunkter. Multilitteracitet ger också färdighet att förstå och bedöma olika typer av texter, hjälper den studerande att förstå samband mellan orsak och verkan och stöder utvecklingen av förmågan att tänka självständigt.

De studerande lär sig språk genom att kommunicera. Muntliga färdigheter övas i gruppen och i praktiska situationer. Utöver lärarna/utbildarna stöder hela personalen den studerande i inläringen av svenska eller finska genom att delta i autentiska kommunikationssituationer till exempel på kontor och i matsalar eller på folkhögskolornas internat.

Klassrummet är lärmiljöer som utöver undervisning i språk erbjuder möjlighet att öva färdigheter att studera i en klass. Många studerande kan ha mycket lite erfarenhet av att studera och därför har de inte haft möjlighet att utveckla sina studiefärdigheter. Därför övar och utvecklar de studerande också förmågan

att ta hand om det egna välbefinnandet och praktiska rutiner som anknyter till studierna, till exempel att hålla överenskomna tidtabeller, att ta hand om egen och gemensam utrustning och att ge andra studiero. På så sätt skapar man förutsättningar för att de studerande ska klara av eventuella fortsatta studier. Med hjälp av mångsidiga studier lär sig de studerande att lyssna på andra, delta i diskussioner och att arbeta självständigt, i par och i grupp. I undervisningen utnyttjas upplevelseaspekten, multimediala element, drama och olika aktiverande övningar.

Lär miljön begränsas inte till klassrummet utan man använder också andra utrymmen vid läroanstalten och näromgivningen på ett mångsidigt sätt. De olika lärmiljöerna erbjuder de studerande möjlighet att lära sig i praktiska vardags-situationer. För att öva läsning och numeriska färdigheter kan de studerande till exempel gå i affärer och jämföra priser och produkter. Gemensamma besök till ämbetsverk och andra ställen som är viktiga för de studerande ger självförtroende att uträtta ärenden och söka arbete på egen hand. De studerande får också bekanta sig med förenings- och fritidsverksamhet som erbjuder möjligheter till inkluderande verksamhet i närmiljön. Syftet är att lära sig språk i ett naturligt sammanhang och att uppmuntra de studerande att använda sina språkfärdigheter och upptäcka möjligheterna att lära sig i olika situationer i vardagen.

Utbildningen i grundläggande litteracitet kan genomföras till exempel som heldagsutbildning under en termin, där betoningen ligger på integrerad och differentierad undervisning och aktivitet. Undervisningen kopplas till ett övergripande stöd för integrationen och till färdigheter som är viktiga med tanke på hanteringen av vardagen.

Heldagsstudier är ändå inte ett lämpligt alternativ för alla som behöver utbildning i grundläggande litteracitet. Undervisning kan därför också ordnas till exempel kvällstid eller under veckoslut vid olika läroanstalter inom det fria bildningsarbetet så att personer som arbetar eller sköter barn i hemmet lättare kan delta i utbildningen. Ett sådant undervisningsarrangemang lämpar sig också för äldre personer och andra för vilka heldagsstudier är för betungande eller inte lämpar sig av andra skäl.

6 STÖD OCH HANDLEDNING FÖR DE STUDERANDE

Stödet och handledningen utgår från den invandrarstuderandes behov. Utbildningen i grundläggande litteracitet omfattar vid sidan av undervisning i läs- och skrivfärdigheter också studier som stöder en övergripande integration av de studerande och utveckling av sådana medborgarfärdigheter som behövs i vardagen. Utbildningsanordnaren ansvarar för att beakta varje studerandes olika utgångspunkter för lärande och olika behov och studiemöjligheter. För en vuxen studerande kan brister i grundläggande kunskaper och färdigheter inverka negativt på både livskompetensen och självförtroendet. Att väcka och upprätthålla studiemotivationen är därför en viktig del av handledningen och stödet. Varje studerande har tidigare kunskaper som när de identifieras, synliggörs och värdesätts främjar den studerandes tilltro till sina förutsättningar och möjligheter att lära sig nya saker.

6.1Handledning och stöd

Handledningen och stödet till den studerande är en process som inleds med ett möte med den studerande när hen söker sig till utbildning, fortsätter under hela studietiden och avslutas i slutskedet av studierna när den studerandes fortsatta planer preciseras. Handledningen av de studerande genomförs i tre steg:

handledning som utgår från den studerandes situation när en person söker sig till utbildning, **handledning under utbildningen** och **fortsatt handledning** i slutskedet av studierna.

I **handledningen som utgår från den studerandes situation**, när en person söker sig till och inleder utbildning, kartläggs den studerandes kunnande, utbildningsbehov, förutsättningar för att studera, studiemotivation och intressen. Kartläggningen görs i form av intervjuer och tester samt med hjälp av observationer och tester som gjorts under en orienteringsperiod. Syftet är att säkerställa att en person som söker sig till utbildning hänvisas till den utbildning som lämpar sig bäst för hen. Om det vid bedömningen av utgångsnivån visar sig att utbildningen i fråga inte är det mest ändamålsenliga alternativet för den studerande ska den studerande hänvisas till en lämpligare utbildning i samarbete med arbets- och näringsbyrå eller kommunen. Under intervjun används vid behov en tolk för att säkerställa att alla parter förstår varandra.

Syftet med **handledningen under utbildningen** är att stödja den studerandes personliga utveckling i den egna miljön och i samhället, där den skriftliga kommunikationen har stor betydelse. Avsikten är att öka den studerandes förståelse för vikten av läs- och skrivfärdigheter samt språkkunskaper för att hantera vardagen, verka i samhället, studera och få ett arbete. Under

utbildningen uppmuntras de studerande att delta i fritidsaktiviteter och annan inkluderande verksamhet. Deltagande stöder invandrarnas integration, möjligheter att få arbete och att hitta sin plats som samhällsmedlem.

I handledningen under utbildningen fästs särskild vikt vid att stödja utvecklingen av den studerandes studiefärdigheter. Detta är särskilt viktigt eftersom en person som deltar i utbildning i grundläggande litteracitet kan ha mycket liten erfarenhet av att studera. Den studerande får handledning och stöd i att ta ansvar för sina studier, planera studierna, sätta upp mål och bedöma hur studierna framskrider. Att respektera den studerande som vuxen är en viktig förutsättning för att man ska lyckas med att stöda och handleda den studerande. Olika tillvägagångssätt som främjar ett flexibelt samarbete och lyfter fram den studerandes egna resurser och kunnande ska användas när handledning och stöd ordnas. I diskussioner med den studerande är målet att lyfta fram den studerandes styrkor, kunnande och intressen och att tillsammans fundera över möjligheterna att utnyttja dessa i den studerandes aktuella livssituation.

Stöd ges i form av både individuell handledning och grupphandledning. Undervisningsgruppen får stöd för att fungera som en positiv och kommunikativ lärmiljö där de studerande har möjlighet att också få stöd av varandra. De studerande ska också handledas att upptäcka sina resurser, sina styrkor i fråga om lärande och sina utvecklingsbehov.

Den studerande får övergripande stöd och handledning under hela studietiden. Målet är att varje studerande ska få individuellt stöd så att hen kan genomföra sina studier. Studierna ska vara tillräckligt utmanande så att de studerande kan få uppleva att de lyckas. Däremot kan för stora utmaningar minska studiemotivationen och tilltron till möjligheterna att utvecklas.

För att stärka de studerandes självkänsla och med tanke på livskompetensen är det av väsentlig betydelse att de studerande har tillräckliga baskunskaper och basfärdigheter för att hantera vardagen. Den studerandes livssituation kan dock göra det svårt att studera i en ny kultur. För att väcka och upprätthålla studiemotivationen kan det därför vara nödvändigt att handledaren sätter sig in i den studerandes livssituation också på ett mer övergripande plan så att den studerande vid behov kan erbjudas olika stödformer.

Genom handledningen under utbildningen stöder man den studerandes studiefärdigheter och utvecklingen av förmågan att lära sig. I den individuella handledningen kan den studerande bättre fatta beslut om den egna framtiden och den yrkesmässiga utvecklingen och förstå följderna av de egna valen och handlingarna. I handledningen ska den studerandes helhetssituation beaktas genom att man bland annat tar upp frågor som gäller vardagen.

I handledningen i slutskedet av studierna ligger fokus i högre grad på fortsatt handledning i samarbete med arbets- och näringsbyrå eller någon annan part

med ansvar för handledning. Tonvikten ligger särskilt på att göra upp en fortsatt plan tillsammans med den studerande. Under utbildningen har den studerandes framtidsplaner behandlats bland annat då man funderat över olika yrken och utbildningsmöjligheter. I slutskedet av utbildningen ska handledningen leda till att varje studerande har en konkret fortsatt plan med specificerade mål på kort sikt där målen i fråga om utbildning och/eller sysselsättning beskrivs. Om den studerande på grund av ålder eller av någon annan orsak inte söker utbildning eller arbete ska det i den individuella studieplanen anges hur den studerande i fortsättningen kommer att främja sin integration och sina medborgarfärdigheter. Planen kan till exempel innehålla beskrivningar av olika aktiviteter och hobbymöjligheter som den studerande planerar delta i.

6.2 Individuell studieplan

En individuell studieplan görs upp för alla studerande som deltar i utbildningen. Planen ska basera sig på uppgifter om den studerandes färdigheter och egna mål som framkommit vid bedömningen av utgångsnivån. När den individuella studieplanen görs upp ska man beakta den integrationsplan som arbets- och näringsbyrån eller kommunen eventuellt gjort upp för den studerande. En integrationsplan som gjorts upp utgående från en inledande kartläggning är en individuell plan för invandrare för de åtgärder och tjänster som syftar till att stödja invandrades möjligheter att inhämta tillräckliga kunskaper i svenska eller finska samt övriga kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och arbetslivet och som främjar invandrades möjligheter att delta som jämbördiga medlemmar i samhället.

Arbetet med att göra upp den individuella studieplanen är en process som omfattar många steg. Arbetet inleds i början av studierna med att man preciserar den studerandes individuella studiemål och utbildningens omfattning. Läraren och den studerande gör tillsammans upp planen, som ska godkännas av bägge parter. Med hjälp av den individuella studieplanen strävar man efter att hitta den lämpligaste studieformen och studietakten för varje studerande redan när den studerande söker sig till utbildning. Vid behov kan planen utarbetas och följas upp i ett yrkesövergripande samarbete. Man kan också använda tolk.

I den individuella studieplanen är målet att lyfta fram den studerandes styrkor, behov av stöd och intressen. Målet är också att synliggöra kunnande som den studerande har förvärvat tidigare och att stödja den studerande att utveckla sitt kunnande. Identifieringen av tidigare förvärvat kunnande kan i framtiden hjälpa den studerande att få arbete eller hitta ett utbildningsområde som lämpar sig för hen. En flexibel utbildningsmodell som betonar aktivitet ger de studerande goda möjligheter till personlig tillämpning av studierna.

Den individuella studieplanen ska innehålla

- bakgrundsfaktorer och deras inverkan på studierna, bland annat tidigare utbildning och eventuella uppgifter om den studerandes yrkesskicklighet
- en beskrivning av den studerandes färdigheter i svenska eller finska samt av den studerandes läs- och skrivfärdigheter
- en beskrivning av den studerandes numeriska färdigheter
- en beskrivning av den studerandes IT-kunskap
- en beskrivning av den studerandes studiefärdigheter
- den studerandes planer för utbildning och sysselsättning samt övriga planer
- den studerandes individuella mål för och innehåll i utbildningen
- en beskrivning av den studerandes behov av handledning och stöd och anordnandet av handledningen och stödet.

Den individuella studieplanen utvärderas och följs upp med jämna mellanrum under hela studietiden i syfte att bedöma hur studierna har framskridit och planerna fullföljts. Utvärderingen och uppföljningen av planen görs tillsammans med den studerande. Planen ändras vid behov till exempel genom att man skriver in stödåtgärder om det visar sig att den studerande har svårigheter i lärande. Den studerande kan också hänvisas till en annan utbildning, om hen har färdigheter för det.

Under utvärderingssamtalen behandlas frågor som har betydelse för genomförandet av utbildningen och studieframgången. Utbildningsanordnaren och utbildningsleverantören eller andra myndigheter kan endast med den studerandes samtycke utbyta information om den studerandes övriga livssituation.

7 MÅL OCH CENTRALT INNEHÅLL FÖR UTBILDNINGEN I GRUNDLÄGGANDE LITTERACITET

De olika läroanstaltsformerna inom fritt bildningsarbete erbjuder utbildningar i grundläggande litteracitet av olika längd och omfattning för olika målgrupper. De mål och centrala innehåll som anges i denna läroplansrekommendation ska preciseras i den lokala läroplanen med beaktande av utbildningens längd och omfattning samt deltagarnas utgångsnivå och studiefärdigheter.

7.1 Mål och centralt innehåll som anknyter till multilitteracitet

Mål	Centralt innehåll
Förmåga att kommunicera	
M1 handleda den studerande att förstå korta uttryck som anknyter till vardagen och att följa enkla diskussioner	De studerande övar förstå muntliga ord, korta fraser, frågor och enkla uppmaningar om personliga saker och behov. De övar att delta i enkla diskussioner.
M2 handleda den studerande att kommunicera sina behov och uppmuntra hen att använda språket i vardagen i olika kommunikationssituationer	De studerande övar att hälsa och presentera sig och att berätta basuppgifter om sig själva, den närmaste kretsen och livet. De studerande övar att lyssna och särskilja olika språkljud. De bekantar sig med ljudlängder och förutsättningarna för ett förståeligt uttal.
M3 handleda den studerande att uttala på ett förståeligt sätt	De studerande får bekanta sig med och öva enkla fraser som behövs i kommunikationen i vardagen, att ställa frågor och delta i enkla diskussioner (t.ex. artighetsfraser, att framföra en begäran, tacka, utbyta nyheter, sköta ärenden och resa). De får också öva sig i att berätta enkla historier genom att delta i drama- eller improvisationsövningar.
M4 stödja den studerande i att våga uttrycka sig och handleda hen i att uttrycka sig både verbalt och icke-verbalt inför publik och i olika kommunikationssituationer	

Mål	Centralt innehåll
Att läsa och tolka texter	
M5 handleda den studerande att bli medveten om språkljud och stavelsor och att förstå principen för sambandet mellan ljud och bokstav	De studerande övar att särskilja, känna igen och producera olika språkljud och bokstäver och att förstå sambandet mellan dem. De studerande bekantar sig med ord, delar av ord och ljud samt olika kombinationer av dessa.
M6 handleda den studerande att läsa ord, meningar och korta texter	De studerande bekantar sig med och lär sig att använda begreppen bokstav, språkljud, stavelse, ord, mening och text.
M7 handleda den studerande att förstå och tolka texter i takt med att de tekniska läsfärdigheterna utvecklas	De studerande bekantar sig med de vanligaste loggorna, märkena, skyltarna och orden. De studerande övar att identifiera enskild information i en enkel text, om texten får läsas på nytt.
M8 handleda den studerande att förstå visuella/olika typer av texter	De studerande övar att förstå vad bilder som används t.ex. i undervisningen syftar på i verkligheten.
M9 uppmuntra den studerande i utvecklingen av läsförmågan och färdigheterna att förstå meningar/texter samt hjälpa hen att iaktta sitt eget läsande	De studerande övar tekniker för att öva tekniska läsfärdigheter, lässtrategier och förmågan att tolka texter (korta berättande, instruerande och ställningstagande texter).
M10 uppmuntra den studerande att utveckla sitt intresse för texter och berättelser genom att skapa positiva läs- och tittarupplevelser.	De studerande övar läsförståelse och färdigheter för att utveckla den. De lär sig också att tolka tabeller och visuella texter. De studerande får läsa och se på olika typer av texter som intresserar dem, t.ex. reklam och filmer.
Förmåga att skriva och producera texter	
M11 handleda den studerande att bli medveten om språkljud och att förstå principen för sambandet mellan ljud och bokstav	De studerande iakttar ljudmiljön och lär sig känna igen skillnader mellan olika språkljud i det språk de studerar. De studerande övar att förstå sambandet mellan ljud och bokstav.
M12 handleda och uppmuntra den studerande att i tal och skrift producera ord, fraser och korta meddelanden om sina omedelbara behov	De studerande övar att känna igen och producera textade gemener och versaler med olika skrivverktyg. De studerande får öva rätt penngrepp och att skriva från vänster till höger.
M13 handleda den studerande att öva att skriva	De studerande bekantar sig med att uppge sina personuppgifter muntligen och att fylla i dem på olika blanketter. De får också öva att skriva underskrift.
M14 handleda den studerande att så småningom känna grunderna i rättstavning och andra skriftspråksregler	De studerande övar att ge muntliga besked t.ex. när de uträttar ärenden och att skriva informativa meddelanden i olika sammanhang. De studerande bekantar sig med att göra anteckningar till stöd för minnet t.ex. i en kalender. De studerande övar att skriva för hand, på tangentbord och genom användning av smarta enheter. De studerande bekantar sig med grunderna i rättstavning såsom användningen av stor begynnelsebokstav och avslutande skiljetecken.

Mål	Centralt innehåll
Numeriska färdigheter	
M15 stödja den studerandes iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende	I undervisningen utnyttjar man fenomen i omgivningen och numerisk information som anknyter till dem. De studerande börjar öva numeriska färdigheter via fenomen som anknyter till deras vardag. Uppgifterna differentieras så att studerande på alla nivåer upplever att de lyckas. I undervisningen utnyttjas om möjligt alla språk som de studerande behärskar.
M16 lära den studerande att analysera numerisk information i vardagssituationer och att använda tal i grundläggande räkneoperationer	De studerande övar att skriva räkneord, numeriska tecken och matematiska grundsymboler och bekantar sig med hur de används i vardagliga situationer, t.ex. telefonnummer, adresser och tidtabeller. De studerande bekantar sig med talbegreppet och principerna i tiosystemet. De studerande övar addition och subtraktion och introduceras till principerna för multiplikation och division.
M17 handleda den studerande att uttrycka antal och ordning med hjälp av siffror och göra hen bekant med de vanligaste måttenheterna och deras förkortningar samt med användningen av mätinstrument	De studerande bekantar sig med ordningstal. De studerande övar att använda de vanligaste måttenheterna och deras förkortningar, bl.a. längd (avstånd), volym (rymd), tid och massa. De studerande övar att jämföra antal och egenskaper med hjälp av tal och måttenheter. De studerande gör uppskattningar av mängd, volym och massa. De studerande får öva sig att använda linjal och andra mätinstrument.
M18 handleda den studerande att förstå begrepp som anknyter till tid och användningen av pengar	De studerande bekantar sig med tidsbegreppet genom att öva sig att uttrycka och förstå t.ex. klockslag, datum och öppettider. De studerande övar att använda tal i samband med penninganvändning, t.ex. för att kolla priser, räkningar och kvitton och för att jämföra priser. De studerande övar att känna igen decimaltal och bråktal i vardagliga situationer. De studerande bekantar sig med tekniska hjälpmedel, t.ex. räknare, appar i smarttelefoner, bankautomater och nätbanker.

7.2 Mål och centralt innehåll som anknyter till samhällsfärdigheter och kulturkännedom

Samhällsfärdigheter och kulturkännedom är allmänna kunskaper och färdigheter som främjar ett aktivt och konstruktivt deltagande i olika situationer och grupper. De studerande ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter.

I samhällsfärdigheterna ingår kännedom om samhällets grundläggande strukturer och tjänster. De studerande lär sig om såväl offentliga tjänster, företagsvärlden som om civilsamhället. De studerande ska få grundläggande kunskaper om hur de ska sköta sin ekonomi och om ansvarsfull konsumtion. I kulturkännedomen ingår studier som utvecklar och fördjupar kulturidentiteten och den interkulturella kommunikationen. De studerande ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera sina synpunkter. De studerande bekantar sig med Finlands historia och dess roll i ett nordiskt, europeiskt och internationellt sammanhang. I studieinnehållet beaktas de praktiska behov som den studerande har i olika livssituationer. De studerande lär sig samhällsfärdigheter med utgångspunkt i vardagliga situationer. I undervisningen kan särskild vikt läggas vid regionala särdrag och vid att öka lokalkännedomen. Att utveckla språkfärdigheten och begreppshandlingen samt läs- och skrivfärdigheterna är en väsentlig del av undervisningen i läroämnet.

Genom att utveckla samhällsfärdigheterna och kulturkännedomen blir det lättare för den studerande att ta del av det finländska samhället och kulturen. Studierna stöder de studerandes utveckling till ansvarsfulla och aktiva aktörer. Samhällsfärdigheterna har en nära anknytning till begreppet aktivt medborgarskap. Kunskap om och förståelse för det omgivande samhället ökar människornas delaktighet och möjligheter att påverka sitt eget liv och frågor som berör dem själva.

Undervisningen i samhällsfärdigheter och kulturkännedom genomförs i samarbete med till exempel olika läroanstalter, lokala organisationer och andra sammanslutningar, kommuner och företag. Målet är att genomföra utbildningshelheterna så att de genom dialog och samarbete ger de studerande möjlighet att känna sig delaktiga i sin egen näromgivning och i samhället i stort. Samarbetet möjliggör också språkinläring i olika språksituationer.

Mål	Centralt innehåll
M1 den studerande har kännedom om närmiljön och kan identifiera lokala särdrag	I undervisningen främjas kontakten med den lokala närmiljön. De studerande ges möjlighet att känna sig delaktiga genom samarbete med olika aktörer.
M2 introducera den studerande i Finlands historia och de grundläggande dragen i det finländska samhällssystemet, stödja och uppmuntra den studerande att aktivt delta i den egna närmiljön, det finländska samhället och civilsamhället i stort.	De studerande bekantar sig med huvuddragen i Finlands historia och det finländska samhällssystemet: statliga institutioner och lokalförvaltningen. De studerande bekantar sig med demokratin i Finland och med statens, kommunernas och lokala organisationers verksamhet. De studerande bekantar sig med gemensamt beslutsfattande och demokratiska begrepp, t.ex. mänskliga rättigheter, barnets rättigheter, jämlikhet och likabehandling. De studerande får i praktiken bekanta sig med olika sätt att vara verksam i olika grupper och organisationer som en del av civilsamhället. De studerandes ordförråd och begreppsapparat inom ämnet historia och samhällsfärdigheter breddas.
M3 handleda den studerande att använda tjänster som samhället erbjuder	De studerande får insikt i hur samhället fungerar ur individens och familjens synvinkel. De studerande får bekanta sig med offentliga och privata tjänster, t.ex. hälsovårdstjänster, Folkpensionsanstalten, socialbyrån, Arbetskrafts- och näringsbyrån, småbarnspedagogiken, utbildningstjänster för barn, unga och vuxna, polisen, biblioteks-, idrotts- och ungdomsväsendet samt bank- och mobiltjänster. De studerande bekantar sig med aktörer inom den tredje sektorn. De studerande utvecklar sitt ordförråd som anknyter till vardagen och samhällsrelaterade tjänster. Utbildningen omfattar besök till olika ställen. De studerande bekantar sig med den finländska säkerhetskulturen och olika sätt att förebygga risker i vardagen. I undervisningen behandlas faktorer som påverkar det egna välbefinnandet och hälsan.
M4 introducera den studerande i seder, värderingar, normer och attityder i den finländska kulturen och handleda den studerande att bli medveten om sina egna värderingar	De studerande får bekanta sig med och studera seder, värderingar, normer och attityder i den finländska kulturen. Undervisningen tar upp aspekter som gäller individens integritet. Undervisningen stöder de studerande att bli medvetna om sina egna värderingar och om vilka frågor som är viktiga för dem och som de vill påverka. De studerande deltar i sociala aktiviteter där de blir bekanta med den finländska kulturen och finländska seder, värderingar, normer och attityder.
M14 stödja den studerande att agera på ett konstruktivt sätt som medlem i ett mångkulturellt samhälle och handleda den studerande att ha en öppen inställning till olika synsätt	De studerande uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera sina synpunkter. De studerande övar att visa aktivitet i olika kommunikationssituationer.
M6 göra den studerande förtrogen med arbetslivet i Finland.	Undervisningen tar upp faktorer som anknyter till arbete och arbetslivets spelregler. De studerande bekantar sig med den finländska arbetskulturen och med vokabulär som anknyter till arbetslivet.

7.3 Studiefärdigheter och färdigheter i självvärdering

Till studiefärdigheterna hör bland annat att kunna utnyttja olika kognitiva strategier för lärande och att vara medveten om olika uppgifters karaktär och om sig själv som en lärande individ. Studierna kräver också effektiv tidshantering, systematiskt arbete, koncentrationsförmåga och förmåga att utvärdera sitt eget lärande. I dag kan också digitala färdigheter anses ingå i studiefärdigheterna. Dessa färdigheter omfattar förmåga att använda digitala verktyg, kommunikationsverktyg och nätverk för att få och bedöma information, kommunicera och lösa praktiska problem.

Det är också viktigt att den studerande utvecklar sina färdigheter i att delta i lektionerna och i verksamheten vid läroanstalten och i övriga lärmiljöer. Till studiefärdigheterna hör också att ta hand om och kunna använda egna och gemensamma studieverktyg, anmäla frånvaro och göra hemuppgifter.

Den studerande handleds att göra en självvärdering för att hen ska få en realistisk uppfattning om sitt kunnande och så småningom kunna ansvara för de egna studierna. De studerandes färdigheter i självvärdering utvecklas genom att man tillsammans reflekterar över hur lärandet och studierna framskrider. Genom att analytiskt granska hur det egna lärandet och studierna framskrider blir de studerande mera självständiga. Läraren ska hjälpa de studerande att förstå målen för studierna och att hitta de bästa metoderna att nå dem. Självvärderingen är en viktig del av den finländska studie- och arbetskulturen.

De studerande ska också som grupp handledas att iaktta sitt lärande och sina framsteg och vilka faktorer som påverkar dem. Det är viktigt att läraren som en del av arbetet i gruppen också utvecklar de studerandes förmåga att ge och ta emot respons. Det ger de studerande möjlighet att lära sig att ge och ta emot respons på ett konstruktivt sätt.

Mål	Centralt innehåll
M1 handleda den studerande att delta i studiemiljön	De studerande utvecklar sina färdigheter att delta i lektionerna, i verksamheten vid läroanstalten och i övriga lärmiljöer. De studerande övar att ta hand om och använda egna och gemensamma studieverktyg. De studerande bekantar sig med förfarandena för att anmäla frånvaro. De studerande övar att utföra hemuppgifter regelbundet. I undervisningen behandlas tidshantering, systematiskt arbete i studierna och koncentrationsförmåga.
M2 handleda den studerande att identifiera, utvärdera och utveckla sina studiefärdigheter	Den studerande övar sig att göra en självvärdering för att hen ska få en realistisk uppfattning om sitt kunnande. De studerande funderar över målen för studierna och övar de bästa metoderna för att nå dem. De studerande reflekterar över hur lärandet och studierna framskrider. De studerande övar att studera självständigt och att ta ansvar för sitt lärande. De studerande övar som grupp att iaktta sitt lärande och sina framsteg och vilka faktorer som påverkar dem. De studerande övar förmågan att ge respons som en del av arbetet i gruppen. De studerande utvecklar förmågan att ge och ta emot konstruktiv respons.
M3 handleda den studerande att utveckla förmågan att lösa problem	De studerande övar att använda digitala verktyg, kommunikationsverktyg och nätverk för att få och bedöma information, kommunicera och lösa praktiska problem. De studerande handleds att anlita stöd- och handledningstjänster vid läroanstalten och utanför i samhället och deras färdigheter att söka tjänster de behöver utvecklas.

8 BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE OCH INTYG

Bedömningen av den studerandes lärande ska vara kontinuerlig, mångsidig och uppmuntrande. Syftet med bedömningen är att stödja den studerande att skapa en realistisk uppfattning om sitt kunnande och att hjälpa hen att upptäcka vilka delområden som fortfarande behöver utvecklas. Responsen under studietiden har stor betydelse för hurdan uppfattning den studerande får om sig som en lärande individ. Det är därför mycket viktigt att bedömningen görs i en uppmuntrande och positiv anda.

8.1 Bedömning av den studerandes lärande och respons under utbildningen

Bedömningen av den studerandes lärande är en process som pågår under hela utbildningen. Färdigheter i självvärdering kräver särskilt mycket systematisk och regelbunden övning innan de studerande kan utnyttja dessa färdigheter för att självständigt styra sina studier. De är av central betydelse för att de studerande ska kunna sätta upp egna mål och hantera sina liv. De lärare som undervisar den studerande ska göra bedömningen av den studerandes lärande tillsammans.

Genom en kontinuerlig och välplanerad bedömning stöder läraren den studerande att skapa en realistisk uppfattning om hur studierna framskrider och färdigheterna utvecklas. Under utbildningen är bedömningen individuell och den studerandes färdigheter bedöms i förhållande till de personliga mål som satts upp. Målen går igenom med den studerande genast när utbildningen inleds. Den studerande ska handledas att upptäcka och bli medveten om olika faktorer som påverkar lärandet.

I bedömningen ska man använda mångsidiga metoder för att den studerande ska kunna visa sitt kunnande så bra som möjligt. För att upprätthålla den studerandes studiemotivation är det viktigt att alla framsteg synliggörs. I början av utbildningen kan bedömningen vara lärarledd men målet är att de studerandes färdigheter att utvärdera sig själv och att ge och ta emot respons hela tiden utvecklas så att lärarens roll i bedömningen minskar i takt med att studierna framskrider. Det är viktigt att läraren ger bedömningsresponsen både skriftligt och verbalt så att den studerande förstår bedömningen och har möjlighet att ställa frågor om den. Samtalen mellan läraren och den studerande främjar det ömsesidiga förtroende och stärker den studerandes uppfattning om sin egen studieväg och den individuella bedömningen. Läraren har nytta av att också försöka få respons på det egna arbetet från de studerande och utgående från responsen reflektera över till exempel undervisningsmetodernas effektivitet och meningsfullhet.

Vid bedömningen av den studerandes lärande har lärarens handledande respons stor betydelse. Bedömningen ska kännetecknas av

- en uppmuntrande atmosfär som sporrar de studerande
- arbetssätt som främjar kommunikation, interaktion och de studerandes delaktighet
- arbetssätt som hjälper den studerande att förstå sin egen inlärningsprocess och synliggör den studerandes framsteg under hela inlärningsprocessen
- rättvis och etisk bedömning
- mångsidig bedömning
- användning av bedömningsinformation vid planering av undervisningen och övrig verksamhet

Bedömningen stöder lärandet när

- bedömningssätten och innehållet i bedömningen är i linje med undervisningen
- läraren med hjälp av responsen handleder den studerande att kombinera nya kunskaper med tidigare kunskaper
- de studerande kan visa sitt kunnande på ett mångsidigt sätt enligt sin språkfärdighet
- responsen är direkt, relevant, handledande och uppmuntrande och de studerande upplever att bedömningen stöder lärandet.

Alla lärare som undervisar den studerande har förbundit sig att bedöma den studerandes lärande och att ge respons.

8.2 Bedömning av den studerandes lärande vid avslutad utbildning och intyg

Vid avslutad utbildning bedöms den studerandes lärande i förhållande till de uppsatta målen för utbildningen. Den studerande ges ett intyg över deltagande i utbildningen. I intyget antecknas följande uppgifter:

- den studerandes namn och födelsetid
- utbildningsanordnarens/läroanstaltens namn
- utbildningens namn och längd samt de studiehelheter som den studerande har genomfört
- en beskrivning av den utbildning som den studerande deltagit i
- antal timmar per vecka/månad som den studerande har studerat eller det totala antalet timmar för utbildningen

- datum när betyget utfärdats och utfärdarens underskrift
- anteckning om att utbildningen har genomförts i enlighet med denna rekommendation för läroplan för utbildning i grundläggande litteracitet inom fritt bildningsarbete som Utbildningsstyrelsen har fastställt (Utbildningsstyrelsen 1/011/2017).

Vid avslutad utbildning bedöms den studerandes kunskaper inom åtminstone följande delområden av språkfärdigheten i enlighet med bilaga 1:

- förmåga att kommunicera
- förmåga att läsa och tolka texter
- förmåga att skriva och producera texter
- numeriska färdigheter

Om en studerande har uppnått minst färdighetsnivå A1.1 i något delområde av språkfärdigheten under utbildningen skrivs också uppnådd språkfärdighetsnivå in på betyget vid delområdet i fråga enligt nivåskalan för språkkunskaper (bilaga 2). Till intyget kan dessutom bifogas verbal respons om hur den studerandes färdigheter har utvecklats. Läroanstalten ska dessutom överlämna en fortsatt plan som innehåller en rekommendation om den studerandes fortsatta utbildning eller andra tjänster för den studerande.

BILAGA 1. BEDÖMNINGSTABELL FÖR BETYG

FÖRMÅGA ATT KOMMUNICERA

- ___ Känner igen och förstår en del svenska ord, frågor och fraser i tal
- ___ Kan uttala begripligt
- ___ Kan producera en del svenska ord
- ___ Kan en del ord som behövs i umgänge i vardagen
- ___ Kan rätt så många ord för att beskriva sig själv och den närmaste kretsen
- ___ Kan svara på de mest vanliga frågorna och använda de mest vanliga fraserna
- ___ Kan många ord som behövs för att sköta vardagliga ärenden
- ___ Kan följa en enkel dialog
- ___ Kan delta i en enkel dialog
- ___ Kan många ord och fraser om flera ämnesområden
- ___ Den studerande uppnådde färdighetsnivå _____
i den allmänneuropeiska referensramen.

ATT LÄSA OCH TOLKA TEXTER

- ___ Känner igen symboler som är viktiga med tanke på en smidig vardag
- ___ Kan det latinska alfabetet
- ___ Känner igen en del bekanta ord
- ___ Kan läsa stavelser eller korta ord mekaniskt
- ___ Kan läsa ord och förstå dem
- ___ Kan läsa meningar eller korta texter och förstå dem
- ___ Den studerande uppnådde färdighetsnivå _____
i den allmänneuropeiska referensramen.

FÖRMÅGA ATT SKRIVA OCH PRODUCERA TEXTER

- ___ Kan skriva stora och små bokstäver
- ___ Förstår sambandet mellan ljud och bokstav och kan skriva stavelser
- ___ Kan skriva ord
- ___ Kan skriva korta meningar
- ___ Kan skriva korta meddelanden, t.ex. anmäla frånvaro
- ___ Kan använda dator för att skicka korta meddelanden
- ___ Den studerande uppnådde färdighetsnivå _____
i den allmänneuropeiska referensramen.

NUMERISKA FÄRDIGHETER

- ___ Känner igen numeriska symboler som är viktiga i vardagen
- ___ Kan räkneorden och förstår deras betydelse
- ___ Kan förmedla numeriska uttryck som är viktiga för den studerande, t.ex. egen adress, personbeteckning och telefonnummer
- ___ Kan ange antal och ordning i siffror
- ___ Känner till och kan klockslag och kan använda de vanligaste mätinstrumenten
- ___ Kan grunderna i addition och subtraktion

Om en studerande har uppnått minst färdighetsnivå A1.1 i något delområde av språkfärdigheten under utbildningen skrivs också uppnådd språkfärdighetsnivå in på betyget vid delområdet i fråga enligt nivåskalan för språkkunskaper.

BILAGA 2. NIVÅSKALA FÖR SPRÅKKUNSKAPER

Nivåskalan är en i Finland utarbetad tillämpning av de skalor som ingår i den allmänneuropeiska referensramen för undervisning, inlärnin g och bedömning av språk som utvecklats av Europarådet.

Begränsad kommunikation i de mest bekanta situationerna				
Färdighetsnivå A1	Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
A1.1 De första grunderna i språket	• Förstår ett mycket begränsat antal av de allra vanligaste orden och fraserna (hälsningar, namn, tal, uppmaningar) i vardagliga sammanhang. • Förstår trots ansträngning inte mer än det allra mest elementära språkstoffet. • Behöver väldigt mycket hjälp: upprepning, gester, översättning.	• Kan med korta satser svara på enkla frågor som gäller en själv. • Kommunikationen är beroende av samtalspartnern och talaren måste kanske tillgripa sitt modersmål eller gester. • Det kan finnas många långa pauser, upprepningar och avbrott i talet. • Uttalet kan orsaka stora förståelseproblem. • Behärskar ett mycket begränsat ordförråd och några inlärd a standarduttryck. • Talaren är oförmögen att uttrycka sig fritt och ledigt, men de få klicheärtade uttryck han eller hon behärskar kan vara ganska felfria.	• Känner till skriftsystemet men förstår mycket lite av texten. • Känner igen ett litet antal bekanta ord och korta fraser och kan förknippa dem med bilder. • Förmågan att förstå främmande ord ens i mycket förutsebara sammanhang är ytterst begränsad.	• Kan delge sina omedelbara behov i mycket korta ordalag. • Kan skriva språkets bokstäver och siffror med bokstäver, anteckna sina personuppgifter och skriva vissa bekanta ord och fraser. • Behärskar ett antal enskilda ord och uttryck. • Är inte förmögen att uttrycka sig fritt men kan skriva vissa ord och uttryck rätt.
A1.2 Elementär språkfärdighet stadd i utveckling	• Förstår ett begränsat antal ord, korta satser, frågor och uppmaningar som gäller personliga angelägenheter eller den aktuella situationen. • Måste anstränga sig till och med för att förstå enkla yttranden som inte tydligt anknyter till situationen. • Behöver mycket hjälp: långsammare tal, upprepning, gester och översättning.	• Kan i någon mån uppge vissa omedelbara behov och fråga och svara i dialoger som handlar om grundläggande personuppgifter. Behöver ofta hjälp av sin samtalspartner. • Pauser och andra avbrott förekommer i talet. • Uttalet kan ofta vålla förståelseproblem. • Har ett mycket begränsat ordförråd, kan vissa situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken. • Alla slags fel förekommer i hög grad också i mycket enkelt och fritt tal.	• Förstår namn, skyltar och andra mycket korta och enkla texter som anknyter till omedelbara behov. • Känner igen enskilda uppgifter i enkel text om det finns möjlighet att vid behov läsa texten på nytt. • Förmågan att förstå obekanta ord ens i mycket förutsebara sammanhang är begränsad.	• Kan delge sina omedelbara behov med korta satser. • Kan skriva ett antal satser och fraser om sig själv och sin närmaste krets (t.ex. svar på frågor eller minnestappar). • Behärskar vissa grundläggande ord och uttryck och är förmögen att skriva mycket enkla huvudsatser. • Utantill lärda fraser kan vara rätt skrivna men alla slags fel förekommer t.o.m. i synnerligen elementär fri skrivning.

Begränsad kommunikation i de mest bekanta situationerna					
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
A1.3	Fungerande elementär språkfärdighet	• Förstår enkla yttranden (personliga frågor och all dagliga anvisningar, önskningar och förbud) i rutinemässigt samtal med stöd av sammanhanget. • Kan följa med enkla samtal som anknyter till konkreta situationer eller den egna erfarenheten. • Förståelsen förutsätter också då det gäller enkla ärenden talat standardspråk som är långsammare än normalt och riktat till lyssnaren.	• Kan berätta kort om sig själv och sin närmaste krets. Reder sig i de allra enklaste dialogerna och servicesituationerna. Behöver ibland hjälp av samtalspartnern. • Kan uttrycka sig flytande om det mest bekanta, annars är pauser och avbrott mycket vanliga. • Uttalet kan ibland orsaka förståelseproblem. • Behärskar ett begränsat antal korta uttill lärda uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. • Elementära grammatikaliska fel förekommer i hög grad också i mycket enkelt tal.	• Kan läsa bekanta och en del obekanta ord. Förstår korta meddelanden som handlar om vardag och rutiner eller där det ges enkla instruktioner. • Kan hitta enskilda behövliga uppgifter i en kort text (postkort, väderrapporter). • Läser och förstår också ett kort textstycke mycket långsamt.	• Reder sig i enkla lätt förutsebara skrivuppgifter i de mest bekanta situationerna som anknyter till vardagliga behov och erfarenheter. • Kan skriva enkla texter (ett enkelt postkort, personuppgifter, enkel diktamen). • Behärskar de allra vanligaste orden och uttrycken som har att göra med detaljer eller konkreta behov i den studerandes eget liv. Kan skriva några meningar som består av enkla satser. • Många slags fel förekommer i elementär fri skrivning.

Färdighetsnivå A2 Grundförutsättningar för direkt socialt umgänge samt kort redogörelse				
	Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
A2.1 Den grundläggande språkfärdighetens begynnelse-skede	- Kan förstå enkelt tal eller följa med i en diskussion om ämnen som är direkt viktiga för honom eller henne. - Förstår det mest centrala innehållet i korta, enkla diskussioner som intresserar (anvisningar, meddelanden) och upptäcker när man på teve övergår från ett ämne till ett annat. - Förståelse av också ett enkelt budskap förutsätter tydligt standardspråk i normalt tempo, och kräver dessutom ofta upprepning.	- Kan med korta satser berätta om sin närmaste krets. Reder sig i enkelt umgänge och i de vanligaste servicesituationerna. - Kan inleda och avsluta en kort dialog men sällan själv uppehålla en längre diskussion. - Vissa bekanta avsnitt är flytande, men det förekommer många klart uppenbara pauser och felaktiga inledningar i talet. - Uttalet är förståeligt trots att den främmande accenten är mycket uppenbar och trots att det felaktiga uttalet kan vålla enstaka problem med förståelsen. - Behärskar det lätt förutsebara basordförrådet och många av de viktigaste strukturerna (såsom konjunktioner och tempusformer i förfloren tid). - Behärskar i fritt tal den allra enklaste grammatiken på elementär nivå, men fortfarande förekommer det många fel även i språkets grundstrukturer.	- Förstår enkla texter som innehåller det allra vanligaste ordförrådet (privata brev, korta nyhetsartiklar, vardagliga bruksanvisningar). - Förstår huvudtankarna i texter och vissa detaljer i en text på några stycken. Kan lokalisera och jämföra enskilda uppgifter och klarar lätt av enkel slutledning utgående från sammanhanget. - Läser och förstår också korta textstycken långsamt.	- Reder sig i skrivuppgifter i de mest rutinmässiga vardagssituationerna. - Kan skriva korta, enkla meddelanden (personliga brev, lappar) som har att göra med vardagliga behov och enkla, katalogmässiga beskrivningar om mycket bekanta ämnen (verkliga eller fiktiva personer, händelser, egna och familjens planer). - Behärskar ett konkret ordförråd som anknyter till grundbehov samt grundläggande tempusformer och satser som är samordnade med enkla bindeord (och, men). - Kan skriva de allra enklaste orden och strukturerna ganska rätt men gör gång på gång fundamentala fel (tempusformer, böjning) och använder många klumpiga uttryck i fri skrivning.

Färdighetsnivå A2 Grundförutsättningar för direkt socialt umgänge samt kort redogörelse				
Hörförståelse		Tal	Läsförståelse	Skrivning
A2.2	Grundläggande språkfärdighet stadd i utveckling	• Kan ge en kort, katalogmässig beskrivning om sin närmaste krets och dess vardag. Kan delta i rutinsamtal om egna angelägenheter eller sådant som är viktigt för en själv. Kan behöva hjälp för att diskutera och måste undvika vissa ämnesområden. • Talet är tidvis flytande men olika slags avbrott är mycket uppenbara. • Uttalet är förståeligt trots att den främmande accenten är uppenbar och felaktigt uttal förekommer. • Behärskar ett vanligt, vardagligt ordförråd och några idiomatiska uttryck ganska bra. Behärskar flera enkla och även några mera krävande strukturer. • I mera omfattande fritt tal förekommer många fundamentala fel (t.ex. i verbens tempusformer) som tidvis kan göra talet svårförståeligt.	• Förstår huvudtankarna och vissa detaljer i meddelanden på några stycken i alldagliga sammanhang som i viss mån är krävande (reklam, brev, matsedlar, tidtabeller) samt faktatexter (bruksanvisningar, smäntiser). • Kan skaffa ny lätt förutsebar information om bekanta ämnen i välstrukturerade texter på några stycken. Kan utgående från formen och kontexten sluta sig till betydelsen av obekanta ord. • Upprepad läsning och hjälpmedel är ofta nödvändiga för förståelsen av ett textstycke.	• Reder sig i skrivuppgifter i rutinmässiga vardagssituationer. • Kan skriva en mycket kort, enkel beskrivning av händelser, tidigare aktiviteter och personliga erfarenheter eller om alldagliga ting i sin livsmiljö (korta brev, minneslappar, ansökningar, telefonmeddelanden). • Behärskar det grundläggande alldagliga ordförrådet, strukturerarna och de vanligaste sätten att binda ihop ord och satser. • Skriver enkla ord och strukturer rätt men gör fel i ovanligare strukturer och former och använder klumpiga uttryck.

Färdighetsnivå B1 Att reda sig i vardagen				
	Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
B1.1	• Förstår huvudtankarna och viktiga detaljer i tal som behandlar teman som återkommer i skolan, på arbetet eller under fritiden, inklusive korta referat. Får tag i huvudpunkterna i radionyheter, filmer, tv-program och tydliga telefonmeddelanden. • Kan följa tal som baserar sig på gemensam erfarenhet eller allmänbildning. Förstår det gängse ordförrådet och ett visst antal idiom. • Förståelse av längre talsekvenser förutsätter tydligare och långsammare standardspråk än normalt. Upprepningar behövs då och då.	• Kan berätta också vissa detaljer om bekanta saker. Reder sig i de vanligaste alldagliga situationerna och inofficiella samtal på språkområdet. Kan kommunicera om sådant som är viktigt för den studerande själv även i lite mer krävande situationer. En lång framställning eller abstrakta ämnen ger upphov till uppenbara svårigheter. • Kan uppehålla förståeligt tal men pauser och tveksamhet förekommer i längre talsekvenser. • Uttalet är klart förståeligt trots att den främmande accenten tidvis är uppenbar och uttalsfel i viss mån förekommer. • Kan använda ett ganska omfattande vardagligt ordförråd samt några allmänna fraser och idiom. Använder många olika slag av strukturer. • I längre fritt tal är grammatikfel vanliga (t.ex. artiklar och ändelser saknas), men de stör sällan förståelsen.	• Kan läsa många slags texter på några sidor (tabeller, kalendrar, kursprogram, kokböcker) om bekanta ämnen och utan förberedelser följa huvudtankar, nyckelord och viktiga detaljer i texten. • Kan följa huvudtankarna, nyckelord och viktiga detaljer i en text på ett par sidor som behandlar ett bekant ämne. • Förståelsen kan vara bristfällig då det gäller ämnesområden som avviker från alldagliga erfarenheter samt detaljer i texten.	• Kan skriva förståelig text som i viss mån förmedlar detaljerad vardagskunskap om verkliga eller fiktiva ämnen som intresserar. • Kan skriva en klart utformad koherent text genom att foga ihop enskilda uttryck till längre avsnitt (brev, beskrivningar, berättelser, telefonmeddelanden). Kan effektivt förmedla bekant information genom de vanligaste formerna av skriftlig kommunikation. • Behärskar ett tillräckligt ordförråd och de strukturer som behövs för texter i de flesta bekanta situationer, trots att interferens och uppenbara omskrivningar förekommer. • Det rutinmässiga språkstoffet och grundstrukturen är redan relativt felfria, men en del mer krävande strukturer och ordfogningar orsakar problem.

Färdighetsnivå B1 Att reda sig i vardagen				
	Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
B1.2 Flytande grundläggande språkfärdighet	- Förstår tydlig, faktabaserad information som anknyter till bekanta och relativt allmänna ämnen i sammanhang som i viss mån är krävande (indirekta förfrågningar, arbetsdiskussioner, förutsebara telefonmeddelanden). - Förstår huvudpunkterna och de viktigaste detaljerna i en pågående, formell eller informell mera omfattande diskussion. - Förståelse förutsätter standardspråk eller en relativt bekant accent samt sporadiska upprepningar och omformuleringar. Diskussioner mellan infödda i snabbt tempo samt okända detaljer om främmande ämnesområden orsakar problem.	- Kan med beskrivningar, specificeringar och jämförelser berätta om vanliga, konkreta ämnen och kan också redogöra för andra ämnen såsom filmer, böcker eller musik. Kan kommunicera säkert i de flesta vanliga situationer. Den språkliga framställningen är kanske inte särskilt exakt. - Kan uttrycka sig relativt obehindrat. Trots att pauser och avbrott förekommer fortsätter talet och den studerande gör sig förstådd. - Uttalet är mycket lätt att förstå trots att intonationen och betoningen inte helt motsvarar målspråkets. - Kan använda ett ganska omfattande ordförråd och vanliga idiom. Använder även många slags strukturer och komplicerade satser. - Grammatikfel förekommer i viss mån men stör sällan ens mer omfattande kommunikation.	- Kan läsa texter på några stycken om många slags ämnesområden (tidningsartiklar, broschyrer, bruksanvisningar, enkel skönlitteratur) och klarar också av texter som kräver en viss slutledningsförmåga i praktiska situationer som är viktiga för en själv. - Kan söka fram och kombinera uppgifter ur olika texter på några sidor för att utföra en viss uppgift. - Vissa detaljer och nyanser i långa texter kan förbli oklara.	- Kan skriva personliga och mer offentliga meddelanden, och i dem innefatta nyheter och uttrycka tankar om bekanta abstrakta ämnen och om kultur som exempelvis musik eller film. - Kan skriva en disponerad text på några stycken lantteckningar, korta sammandrag och redogörelser utifrån en klar diskussion eller framställning). - Kan i viss mån motivera sina huvudtankar och ta hänsyn till läsaren. - Behärskar ordförråd och satsstrukturer som behövs för många slag av skrivande. Kan uttrycka samordning och underordning. - Kan skriva ett förståeligt och relativt felfritt språk, låt vara att det förekommer fel i krävande strukturer, i textens disposition och stil och att påverkan från modersmålet eller något annat språk är uppenbar.

Färdighetsnivå B2 Att klara sig i regelbundet umgänge med infödda				
	Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
B2.1 Självständig språkfärdighet grundnivå	- Förstår de centrala tankarna i muntlig framställning som är invecklad till språk och innehåll och som behandlar konkreta eller abstrakta ämnesområden. Kan följa detaljerade framställningar av allmänt intresse (nyheter, intervjuer, filmer, föreläsningar). - Förstår huvudpunkterna i det talade, talarens avsikter och attityder, stil och grad av formalitet. Kan följa omfattande tal och invecklad argumentation om talets gång är tydligt markerad (t.ex. genom bindeord eller rytmisering). Kan komprimera innehållet eller återge de centrala detaljerna i det hörda. - Förstår en stor del av en pågående diskussion men kan uppleva det svårt att förstå ett samtal i snabbt tempo som förs mellan infödda talare om dessa inte på något sätt försöker förtydliga budskapet.	- Kan presentera klara och exakta beskrivningar av många slags erfarenheter, berätta om sina känslor samt redogöra för vilken personlig betydelse händelser och erfarenheter har. Kan aktivt delta i de flesta praktiska och sociala situationer samt i relativt formella diskussioner. Är kapabel att regelbundet kommunicera med infödda utan att oavsiktligt göra sig löjlig eller irriterande. Den språkliga framställningen är inte alltid helt elegant. - Kan tala i ganska jämnt tempo och längre pauser i det talade förekommer endast sällan. - Uttalet och intonationen är tydliga och naturliga. - Kan mångsidigt använda språkets strukturer och ett relativt omfattande ordförråd som inkluderar idiomatiska och abstrakta ord. Visar en växande förmåga att reagera på de formkrav som situationen ställer. - Behärskar grammatiken rätt väl och sporadiska fel försvarar i allmänhet inte förståelsen.	- Kan självständigt läsa texter på några sidor (tidningsartiklar, noveller, underhållnings- och fakталitteratur, rapporter och detaljerade anvisningar) inom den egna branschen eller på allmänna ämnesområden. Texterna kan handla om abstrakta eller fackmässiga ämnen och innehålla fakta, attityder och åsikter. - Kan känna igen skribentens avsikt och textens syfte och lokalisera flera olika detaljer i en lång text. Kan snabbt se textinnehållet och bruksvärdet i ny information för att besluta om det lönar sig att bekanta sig närmare med texten. - Endast idiom och kulturella anspelningar i långa texter vällar problem.	- Kan skriva klart och detaljerat om många ämnesområden som intresserar, om bekanta abstrakta ämnen, rutinmässiga sakter och samt mer formella sociala meddelanden (kritik, affärsbrev, anvisningar, ansökningar, sammandrag). - Kan effektivt uttrycka sina kunskaper och åsikter i skrift samt kommentera andras synpunkter. Kan i sina texter kombinera eller komprimera information från olika källor. - Behärskar ett omfattande ordförråd och krävande satsstrukturer samt språkliga medel för att åstadkomma en klar och koherent text. Följsamheten i olika nyanser och stilar är begränsad och i en lång framställning kan hopp från en sak till en annan förekomma. - Behärskar rättskrivning, grammatik och användning av skiljetecken rätt bra och felen leder inte till missförstånd. Modersmålets inflytande kan synas i det skrivna. Krävande strukturer samt följsamheten i uttryck och stil kan välla problem.

Färdighetsnivå B2 Att klara sig i regelbundet umgänge med infödda				
	Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
B2.2 Fungerande självständig språkfärdighet	• Förstår pågående eller bandat, klart disponerat standardspråk i alla situationer inom det sociala livet, utbildning och arbetsliv (inklusive officiella samtal och livliga samtal mellan infödda). • Kan för krävande uppgifter kombinera invecklad och detaljerad information utifrån omfattande diskussioner eller framställningar. Kan sluta sig till uttalade attityder och sociokulturella anspelningar samt kritiskt bedöma det hörda. • Förstår främmande talare och språkformer. Kraftigt bakgrundsbuller, språklig humor, ovanliga idiom samt kulturella anspelningar kan ännu vålla svårigheter.	• Kan hålla en förberedd framställning om många slags allmänna ämnen. Är kapabel att umgås och fritt och behändigt kommunicera med infödda talare. Kan diskutera och underhandla om mångahanda saker, framföra och kommentera krävande tankegångar och haka på andras inlägg. Kan uttrycka sig säkert, tydligt och artigt enligt situationens krav. Framställningen kan vara schematisk och talaren måste ibland tillgripa omskrivningar. • Kan kommunicera spontant, ofta mycket flytande och obehindrat trots sporadisk tveksamhet. • Uttalet och intonationen är mycket tydliga och naturliga. • Behärskar omfattande språkliga medel för att uttrycka konkreta och abstrakta, bekanta och obekanta ämnesområden säkert och tydligt i enlighet med situationens formella krav. Språkliga orsaker begränsar mycket sällan framställningen. • Behärskar grammatiken väl. Talaren korrigerar ofta själv sina fel och felen stör inte förståelsen.	• Kan självständigt läsa invecklade texter på flera sidor som skrivits för olika ändamål (dagstidningar, noveller, skönlitteratur). En del av dem kan vara obekanta eller endast delvis bekanta men betydelsefulla för personen själv. • Kan känna igen skribentens attityd och textens syfte. Kan lokalisera och kombinera flera abstrakta uppgifter i invecklade texter. Förstår tillräckligt för att kunna komprimera huvudpunkterna eller uttrycka dem på ett annat sätt. • Endast ovanligare idiom och kulturella anspelningar i långa texter vållar problem.	• Kan skriva tydliga, detaljerade, formella och informella texter om invecklade verkliga eller fiktiva händelser och erfarenheter för bekanta och tidvis obekanta läsare. Kan skriva essäer, formella eller informella redogörelser, göra erforderliga anteckningar och sammandrag. • Kan skriva klara och välstrukturerade texter, uttrycka sin åsikt, argumentera systematiskt, analysera, resonera samt komprimera uppgifter och tankar. • Det språkliga uttrycksförrådet begränsar inte skrivandet märkbart. • Behärskar grammatiken, ordförrådet och textuppläggningsen väl. Fel kan förekomma i ovanliga strukturer, i idiomatiska uttryck samt i stilfrågor.

Färdighetsnivåer		Att klara sig i många olika slags krävande språkbrukssituationer			
C1-C2		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
C1.1	Avancerad språk-färdighet grundnivå	• Kan relativt lätt förstå längre tal eller framställningar (filmer, föreläsningar, diskussioner, debatter) om olika bekanta och allmänna ämnen även om det talade inte är tydligt strukturerat och innehåller idiomatiska uttryck och registerbyten. • Har lätt för att förstå olika slags inspelningar i detalj och lägger märke till relationen mellan talarna samt deras avsikter. • En främmande accent eller mycket dialektalt talspråk vållar svårigheter.	• Är kapabel att hålla en längre, förberedd och även formell framställning. Kan aktivt delta i invecklade situationer med abstrakta och detaljerade ämnen samt leda rutinmässiga möten och smågrupper. Kan använda språket för social interaktion av många slag. • Variationen mellan olika stilarter och språkformer vållar svårigheter. • Kan kommunicera flytande, spontant och nästan obehindrat. • Kan variera intonationen och placera satsbetoningen rätt för att uttrycka också de allra finaste betydelsenyanserna. • Behärskar ett omfattande struktur- och ordförråd som synnerligen sällan begränsar kommunikationen. Kan uttrycka sig säkert, tydligt och artigt enligt situationens krav. • Behärskar grammatiken väl. En del slumpmässiga fel försvarar inte förståelsen och talaren kan ofta korrigera dem själv.	• Förstår i detalj relativt långa och invecklade texter på olika områden. • Kan efter behov variera sitt sätt att läsa. Kan läsa kritiskt och bedöma stilistiska nyanser samt lägga märke till skribentens attityder och dolda betydelser i texten. Kan lokalisera och kombinera många slags abstrakta uppgifter i invecklade texter, komprimera dem och dra krävande slutsatser utifrån texterna. • För att förstå de mest krävande detaljerna och idiomatiska avsnitten i en text behövs hjälpmedel eller flera omläsningar.	• Kan skriva tydliga, välstrukturerade texter om invecklade ämnen, uttrycka sig exakt och ta hänsyn till mottagaren. Kan skriva om verkliga och fiktiva ämnen med en säker och personlig stil och kan använda språket smidigt och mångsidigt. Kan skriva tydliga och omfattande redogörelser också om krävande ämnen. • Skribenten visar att han eller hon behärskar många sätt att disponera texten och göra den mer koherent. • Det språkliga uttrycksförrådet är mycket omfattande. Behärskar idiomatiska uttryck och vanliga fraser väl. • Behärskar grammatiken, ordförrådet och textuppläggningsen mycket väl. Fel kan sporadiskt förekomma i idiomatiska uttryck samt i stilfrågor.

Online
ISBN 978-952-13-6568-3
ISSN 1798-8888

Denna rekommendation för läroplan för utbildning i grundläggande litteracitet inom fritt bildningsarbete är avsedd att stöda utbildningsanordnaren i uppställningen av mål och valet av innehåll samt i bedömningen av de studerandes lärande. I rekommendationen redogörs också för utgångspunkterna för anordnandet av utbildningen, bedömningen av den studerandes utgångsnivå, genomförandet av utbildningen samt för handledning och stöd för den studerande. Rekommendationen har utarbetats i samarbete med utbildningsorganisationerna inom det fria bildningsarbetet och sakkunniga. Utbildningsstyrelsen rekommenderar att utbildningsanordnaren gör upp en egen läroplan utgående från denna rekommendation.

Rekommendationen för läroplanen träder i kraft 1.1.2018. Rekommendationen kan också användas i annan motsvarande utbildning i grundläggande litteracitet, om det inte har utarbetats egna läroplansgrunder för utbildningen i fråga. I rekommendationen ingår som bilaga en bedömningstabell för intyg och en nivåskala för språkkunskaper.